

ÇALIŞANLARIN MEYDANA GETİRDİĞİ ESERLER

Araş. Gör. Özge Yıldız*

GİRİŞ

Günümüzde eser yaratma sürecinin, teknolojinin gelişmesi sonucu büyük ölçüde değişikliğe uğradığı bir gerçektir. Modern endüstri anlamında, bir eserin tek bir eser sahibi tarafından yaratılması olgusuna daha az rastlanması ve özellikle bilgisayar programları, filmler, radyo-televizyon programları gibi eserlerin daha çok profesyonel çabaları kapsamında bir uzmanlar takımı tarafından meydana getirilmesi¹ göz önüne alındığında söz konusu eserler üzerindeki hakların kimler tarafından, hangi hukukî esaslar dâhilinde kullanılacağı- nın tespiti büyük önem arz etmektedir. Bu itibarla, çalışanlar tarafından meydana getirilen eserlere ilişkin olarak Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu² md.18/f.2'de yer verilen hükümde geçen ifadelerin doğru anlaşılması gerekmektedir. Söz konusu hüküm uyarınca “Aralarındaki özel sözleşmeden veya işin mahiyetinden aksi anlaşılmadıkça; memur, hizmetli ve işçilerin³ işlerini görürken meydana getirdikleri eserler üzerindeki haklar bunları çalıştıran veya tayin edenlerce kullanılır. Tüzel kişilerin uzuvları hakkında da bu kural uygulanır.” Görüleceği üzere hükmün yorumlanmasında birden fazla hukuk dalını ilgilendiren hususlar karşımıza çıkabilecektir. Zira, konu, her ne kadar temelde Fikrî Hukuku ilgilendirmekteyse de özellikle İş Hukuku ve İdare Hukuku'nun alanına giren birtakım hususları bünyesinde barındırdığı da bir gerçektir.

Bir istihdam ilişkisi sürecinde yaratılmış eserler bakımından FSEK md.18/f.2'de yer alan hükmün hukuka uygun bir şekilde yorumlanıp uygulanabilmesi, çalışan-çalıştıran arasında gündeme gelebilecek pek çok hukuki

^H Hakem denetiminden geçmiştir.

* İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku Anabilim Dalı

¹ Jon M. Garon, Elaine D. Ziff, “The Work Made for Hire Doctrine Revisited: Startup and Technology Employees and the Use of Contracts in a Hiring Relationship”, **Minnesota Journal of Law, Science and Technology**, Volume: 12, Issue: 2, 2011, s. 489, (Çevrimiçi) <http://heinonline.org>, 01.12.2012; Manfred Rehbinder, **Urheberrecht**, 16. Auflage, München, Verlag C. H. Beck, 2010, s. 245-246; Fırat Öztan, **Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku**, Ankara, Turhan Kitabevi, 2008, s. 242; Gül Okutan Nilsson, “Türk Fikir ve Sanat Eserleri Hukukunda Tüzel Kişinin Eser Sahipliği Sorunu”, **Uğur Alacakaptan'a Armağan**, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2008, s. 472; Mustafa Ateş, “İşçinin İşin Görülmesi Sırasında Meydana Getirdiği Eser Üzerindeki Telif Hakları”, **TİSK Akademi**, C. 8, S. 15, 2013/I, s. 70, 94. Aynı esasın buluşlar bakımından da söz konusu olduğu hakkında bkz. Talat Canbolat, “Fikri ve Sınai Haklar Yöntünden İşçi Kavramı”, **Fikrî Mülkiyet Hukuku Yıllığı**, Ed. Tekin Memiş, Ankara, Yetkin Yayınları, 2012, s. 34.

² Kanun No: 5846, RG. 13.12.1951, S. 7981.

³ Özellik arz eden durumlar dışında incelememiz kapsamında işçi, memur ve hizmetli kavramlarının tümünü ifade etmek üzere “çalışan”; çalıştıran ve tayin eden kavramlarını belirtmek üzere de “çalıştıran” ifadesi kullanılacaktır.

uyuşmazlığın çözümü için hayati önemi haiz olacaktır. Bu nedenle, konu, birden fazla hukuk dalı açısından incelenmeye değerdir.

Çalışmamızın konusunu “çalışanların meydana getirdiği eserler” oluşturduğundan, sınaî haklar yönünden çalışanların durumu kapsam dâhilinde değildir. Bununla birlikte, gerek fikri haklar gerekse de sınaî haklar bakımından çalışanlara ilişkin hükümlerin incelenmesi, bir karşılaştırma yapabilmek ve sonuç itibarıyla de konunun özünü anlayabilmek adına önemli görüldüğünden, çalışmamızda karşılaştırmaya yönelik bir bölüme yer verilmiştir. Ancak, söz konusu bölümde patent, endüstriyel tasarım gibi sınaî haklara ilişkin ayrıntılı hükümlere yer verilmemiş, yalnızca bu haklar bakımından çalışanların durumu inceleme konusu yapılmıştır.

“Çalışanların Meydana Getirdiği Eserler” başlıklı incelememiz dört ana bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde hükmün geçirdiği süreçler ele alınmış, bugünkü düzenlemenin esasının, geçmişteki düzenlemelerle bağlantı kurularak açıklanması amaçlanmıştır.

İkinci bölüm, çalışanların meydana getirdiği eserlere ilişkin FSEK md.18/f.2’de yer alan hükmün hangi koşullarla uygulanacağına ilişkindir.

Üçüncü bölüm, çalışanların meydana getirdiği eserler bakımından çalışanlara tanınan hakkın hukukî niteliğini özellikle doktrindeki tartışmalar ışığında açıklamaya yöneliktir. Zira, hakkın hukukî niteliğinin doğru bir biçimde saptanması, hukukî uyuşmazlıkların çözümü için belirleyici olacaktır.

Son olarak dördüncü bölümde ise, fikri haklar bakımından çalışanların durumu, sınaî haklar bakımından bir karşılaştırma yapılarak açıklanmaya çalışılmıştır.

I. ÇALIŞANLARIN MEYDANA GETİRDİĞİ ESERLERE İLİŞKİN HÜKMÜN TARİHİ GELİŞİMİ

A. Çalıştıranların Eser Sahipliği

1. Hakk-ı Telif Kanunu

Çalışanların meydana getirdiği eserlere ilişkin olarak Türk hukukunda ilk düzenlemeye 1910 tarihli Hakk-ı Telif Kanunu⁴’nda rastlanmaktadır. Kanun’un 27. maddesine göre, başka biri nam ve hesabına çalışan muharrir ve sanatkar, hususi bir mukavele bulunmadıkça hakkı-ı telifi⁵ satmış olur. Kanun metninde yer verilen “satmış” ifadesi, bugünkü Fikri Hukuk terminolojisi dikkate alındığında “devretmiş” şeklinde anlaşılmalıdır⁶. Böylelikle, telif hakkı çalışanın şahsında aslı bir şekilde ortaya çıktıktan sonra kendiliğinden çalıştırana intikal edecektir⁷. Bununla birlikte, söz konusu dönem bakımından telif hakkının satılması gibi bir faraziyenin pratik bakımdan hiç dikkate alınmadığı, telif hakkının aslen çalıştırının şahsında ortaya çıkmış gibi hareket edildiği ve

⁴ Rumî 8 Mayıs 1326, (Miladî 21 Mayıs 1910), Tertip II, Düstur, Cilt II, s. 273.

⁵ Hakk-ı telif veya telif hakkı olarak ifade edilen hakkın kapsamına malî ve manevî haklar girmektedir. Bkz. Ernst E. Hirsch, **Memleketimizde Mer’î Olan Telif Hakkı Kanununun Tahlili**, (İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuasından Ayrı Bası) İstanbul, Kenan Basımevi ve Klişe Fabrikası, 1940, s. 134.

⁶ Nitekim, konuya ilişkin açıklamalarında Hirsch, “devir” sözcüğünü kullanmıştır. Bkz. Hirsch, **Telif Hakkı Kanununun Tahlili**, s. 78; Aynı yazar, **Hukukî Bakımdan Fikrî Sây**, C. II, İstanbul, İktisadî Yürüyüş Matbaası ve Neşriyat Yurdu, 1943, s. 78.

⁷ Hirsch, **Telif Hakkı Kanununun Tahlili**, s. 78; Aynı yazar, **Fikrî Sây**, s. 78.

eser sahibi olarak çalıştırmanın kabul edildiği doktrinde belirtilmiştir⁸. Bu nedenle, konuya ilişkin olarak Türk hukukunda yer verilen ilk düzenlemenin çalıştıranların eser sahipliğini kabul ettiği ifade edilmelidir.

2. Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu

Çalışanların meydana getirdiği eserlere ilişkin olarak Hakk-ı Telif Kanunu'nu ilga eden Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nda yer verilen ilk düzenleme, çalıştıranların eser sahipliğini öngörmekteydi. FSEK md.8/f.2 uyarınca aralarındaki özel sözleşmeden veya işin mahiyetinden aksi anlaşılmadıkça memur, hizmetli ve işçilerin işlerini görürken meydana getirdikleri eserlerin sahipleri bunları çalıştıran_veya tayin edenlerdi. Fıkranın son cümlesinde, bu kuralın tüzel kişilerin uzuvları hakkında da uygulanacağı hükme bağlanmıştı.

Türk hukuk sisteminde bugün için geçerli olmayan bu yaklaşıma, Amerika Birleşik Devletleri Federal Telif Hakkı⁹ Kanunu¹⁰'nda rastlanmaktadır. Esasında, "Eserin sahibi eseri yaratandır." ilkesi Amerikan hukuku için de geçerlidir (17 U.S.C. § 201 a). Bunun istisnasını ise "work made for hire"¹¹ doktrini (17 U.S.C. § 101) teşkil etmektedir¹². Zira, eserin yaratıcısı ile sahibi çoğu kez aynı olmakla birlikte, 17 U.S.C. § 201 (b) uyarınca "work made for hire" kapsamında meydana getirilen eser, eserin yaratıcısının çalıştırana ait olmaktadır¹³. Böylece, eseri yaratan kişi, aksi yazılı olarak taraflarca açıkça

⁸ Hirsch, **Telif Hakkı Kanununun Tahlili**, s. 78; Aynı yazar, **Fikri Sây**, s. 78.

⁹ ABD Federal Telif Hakkı Kanunu bakımından "copyright", eser üzerindeki tüm hakları ifade etmek üzere kullanılmaktadır. Bkz. "Copyright", **Black's Law Dictionary**, Eighth Edition, Editor in Chief: Bryan A. Garner, U.S.A., Thomson-West, 2007, s. 361.

¹⁰ Title 17 of the United States Code, Copyright Act of 1976, Pub. L. No. 94-553, 90 Stat. 2541. Kanun metni için bkz. (Çevrimiçi) <http://www.copyright.gov/title17/>, 01.12.2012.

¹¹ Söz konusu doktrin, "work for hire" olarak da adlandırılmaktadır. Tekinalp, bu kavramı Türkçeye serbest bir çeviriyle "Adam tut, eser oluşturt, sahibi ol." biçiminde aktarmıştır. Bkz. Ünal Tekinalp, **Fikri Mülkiyet Hukuku**, 5. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2012, s. 144.

¹² Nancy S. Kim, "Martha Graham, Professor Miller and the "Work for Hire" Doctrine: Undoing the Judicial Bind Created by the Legislature", **Journal of Intellectual Property Law**, Volume: 13, Issue: 2, Spring 2006, s. 342, (Çevrimiçi) <http://heinonline.org, 01.12.2012>; Chanani Sandler, "Copyright Ownership: A Fundamental of 'Academic Freedom'", **Albany Law Journal of Science and Technology**, Volume: 12, Issue: 1, 2001, s. 247, (Çevrimiçi) <http://heinonline.org, 01.12.2012>. Yazar, söz konusu doktrin "fikri hukukun temel felsefesi"ne bir istisna oluşturduğunu ileri sürmektedir. ABD Yüksek Mahkemesi (Supreme Court of the United States) de 1989 tarihinde verdiği bir kararda, genel kural olarak eser sahibini, eseri (gerçekten) yaratan, başka bir ifadeyle bir fikri, telif hakkı koruması tanınan saptanmış, somut bir ifadeye dönüştüren kişi (17 U.S.C. § 102) olarak tanımladıktan sonra, Kanun'un "works made for hire" ile önemli bir istisna öngördüğünü ifade etmiştir. Community for Creative Non-Violence v. Reid, 490 U.S. 730, (1989). Karar metni için bkz. (Çevrimiçi) <http://laws.findlaw.com/us/490/730.html, 01.12.2012>.

¹³ Gregory Kent Laughlin, "Who Owns the Copyright to Faculty Created Web Sites?: The Work-for-Hire Doctrine's Applicability to Internet Resources Created for Distance Learning and Traditional Classroom Courses", **Boston College Law Review**, Volume: 41, Issue: 3, May 2000, s. 563-564, (Çevrimiçi) <http://heinonline.org, 01.12.2012>.

kararlaştırılmadığı sürece eser üzerindeki tüm haklardan mahrum kalmakta ve işveren veya eser siparişi veren kişi, eserin yasal sahibi olmaktadır¹⁴.

Kanun'da yapılan tanım uyarınca (17 U.S.C. § 101) "work made for hire" iki şekilde karşımıza çıkabilecektir. Bunlardan ilki, bağımlı çalışan işçinin görmekte olduğu iş kapsamında meydana getirdiği her türlü eser, ikincisi ise Kanun'da sınırlı olarak sayılan eser türlerine ilişkin olarak sipariş verilen veya komisyon karşılığında meydana getirilen eserdir^{15 16}. Ancak, bu ikinci hâl bakımından eserin "work made for hire" kapsamında değerlendirilmesi, taraflarca imzalanan yazılı bir belgede bunun açıkça kararlaştırılmış olmasına bağlıdır. Dolayısıyla, eserin bu kategori kapsamında "work made for hire" olarak değerlendirilmesi için iki koşulun birlikte gerçekleşmesi gerekmektedir. İlk koşul eserin, Kanun'da sınırlı sayma yöntemiyle yer verilen dokuz eserden birinin veya birden fazlasının kapsamında yer almasıdır. İkinci koşul ise, "work made for hire" ilişkisinin, taraflarca imzalanan yazılı bir belge ile açıkça kararlaştırılmış olmasıdır¹⁷. Bir eserin "work made for hire" olarak değerlendirilmesi durumunda ise işveren veya eserin kendisi için hazırlandığı diğer kişi¹⁸, 17 U.S.C. § 201(b) uyarınca eser sahibi sayılacak ve taraflarca imzalanan yazılı bir belgede aksi kararlaştırılmış olmadıkça telif hakkının kapsadığı bütün hakların sahibi olacaktır. Şu hâlde eser, çalışanın görmekte olduğu iş kapsamında meydana getirilmişse 17 U.S.C. § 101 hükmü, Kanun'da yer alan "Eserin sahibi eseri yaratandır ve dolayısıyla esere ilişkin telif hakkının sahibidir." genel varsayımını tersine çevirmektedir¹⁹. Zira, "work made for hire" kurumunun söz konusu olduğu bir durumda, işveren veya eserin kendisi için hazırlandığı diğer bir kişi eserin sahibi sayılır ve aksi taraflarca yazılı olarak kararlaştırılmış olmadıkça telif hakkının sahibi olur²⁰.

Sonuç olarak ifade edilmelidir ki bu sistemin Türk hukuku bakımından terk edilmiş olması isabetlidir. Zira, kaynağını doğal hukukta bulan "Eserin

¹⁴ John Molinaro, "Who Owns Captain America? Contested Authorship, Work-For-Hire, And Termination Rights Under the Copyright Act of 1976", **Georgia State University Law Review**, Volume: 21, Issue: 2, Winter 2004, s. 575-576, (Çevrimiçi) <http://heinonline.org>, 01.12.2012.

¹⁵ Leonard D. DuBoff, "An Academic's Copyright: Publish or Perish", **Journal of the Copyright Society of the U.S.A.**, Volume: 32, Issue: 1, October 1984, s. 33, dn. 102, (Çevrimiçi) <http://heinonline.org>, 01.12.2012.

¹⁶ Kategorilerden ilki, bağımlılık unsurunun söz konusu olduğu çalışma ilişkisine işaret etmekte, ikincisi ise bağımsız çalışmanın söz konusu olduğu durumları kapsamına almaktadır.

¹⁷ Garon, Ziff, **Work Made for Hire**, s. 493, 511; DuBoff, **An Academic's Copyright**, s. 33, dn. 102; Molinaro, **Who Owns Captain America?**, s. 577.

¹⁸ Doktrinde "eserin kendisi için hazırlandığı diğer kişi" ibaresine, eser siparişi veren kişiyi dolaylı olarak anlatmak için yer verildiği belirtildikten sonra, böyle bir terimin gerekli olduğu, zira, "işveren" teriminin bütün "work made for hire" durumları bakımından uygun olmadığı ifade edilmiştir. Bkz. Laura G. Lape, "Ownership of Copyrightable Works of University Professors: The Interplay Between the Copyright Act and University Copyright Policies", **Villanova Law Review**, Volume: 37, No: 2, 1992, s. 245, dn. 93, (Çevrimiçi) <http://heinonline.org>, 01.12.2012.

¹⁹ Kim, **Work for Hire Doctrine**, s. 343.

²⁰ Kim, **Work for Hire Doctrine**, s. 343.

sahibi onu meydana getirendir.” ilkesiyle²¹ bağdaşmayan ve eseri yaratan kişiyi eser sahipliği statüsünden mahrum bırakan bu sistemin Fikri Hukuk’un eser sahibini koruma üzerine kurulu temel amacına ve ruhuna aykırı olduğu açıktır.

B. Çalıştıranların Eser Üzerindeki Malî Hak Sahipliği

Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu md.8’de 4110 sayılı Kanun²²la 1995 yılında yapılan değişiklik sonucu, çalıştıranların eser sahipliğine son verilerek yaratma ilkesine ağırlık verilmiştir. Hüküm, “Aralarındaki özel sözleşmeden veya işin mahiyetinden aksi anlaşılmadıkça; memur hizmetli ve işçilerin işlerini görürken meydana getirdikleri eserlerin malî hak sahipleri bunları çalıştıran veya tayin edenlerdir.” şeklinde değiştirilmiştir. Fıkranın son cümlesinde yer alan tüzel kişilere ilişkin hüküm ise aynen muhafaza edilmiştir.

C. Çalıştıranların Eser Üzerindeki Hakları Kullanma Yetkisi

Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu md.8/f.2’de yer alan hüküm, 2001 yılında kabul edilen 4630 sayılı Kanun²³la, “Hakların kullanılması” başlığı altında yer verilen 18. maddenin ikinci fıkrasına aktarılmış ve memur, hizmetli ve işçilerin işlerini görürken meydana getirdikleri eserler üzerindeki hakların aralarındaki özel sözleşmeden veya işin mahiyetinden aksi anlaşılmadıkça bunları çalıştıran veya tayin edenler tarafından kullanılacağı hükme bağlanmıştır. Tüzel kişilerin uzuvları hakkında da bu kuralın uygulanacağı hükmü ise herhangi bir değişikliğe uğramamıştır.

Gerek maddenin “Hakların kullanılması” başlığı altında yer alması gerekse de madde metninde “eser üzerindeki hakların” çalıştıranlar tarafından kullanılacağına ifade edilmesi, manevî hakların²⁴ (umuma arz, adın belirtilmesi, eserde değişiklik yapılmasını menetmek, eser sahibinin zilyet ve malîke karşı hakları -eserin aslına varma hakkı-) da bu kapsamda mı değerlendirileceği sorusunu akla getirmektedir. Nitekim, Milli Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor Komisyonunca hazırlanan raporda yer verilen değişiklik yapan maddeye ilişkin

²¹ Tekinalp, **Fikri Mülkiyet Hukuku**, s. 143. Alman hukukunda bu ilke “Schöpferprinzip” (yaratıcı ilkesi) olarak adlandırılmaktadır. Bkz. Rehbinder, **Urheberrecht**, s. 104; Artur-Axel Wandtke, Winfried Bullinger, **Praxiskommentar zum Urheberrecht**, 3. Auflage, München, Verlag C. H. Beck, 2009, s. 139; Gerhard Schricker, Ulrich Loewenheim, **Urheberrecht**, 4. Auflage, München, Verlag C. H. Beck, 2010, s. 882; Thomas Dreier, Gernot Schulze, **Urheberrechtsgesetz**, 4. Auflage, München, Verlag C. H. Beck, 2013, s. 179; Haimo Schack, **Urheber- und Urhebervertragsrecht**, 6. Auflage, Tübingen, Mohr Siebeck, 2013, s. 155-156; Tobias Lettl, **Urheberrecht**, 2. Auflage, München, Verlag C. H. Beck, 2013, s. 69; Helmut Haberstumpf, **Handbuch des Urheberrechts**, 2. Auflage, Neuwied, Luchterhand, 2000, s. 95. Çalışmamız kapsamında söz konusu ilkeyi ifade etmek üzere “yaratma ilkesi” terimi tercih edilmiştir.

²² RG. 12.06.1995, S. 22311.

²³ RG. 03.03.2001, S. 24335 (Mükerrer).

²⁴ FSEK md.14-17 arasında düzenlenen manevî haklar (yetkiler) bakımından ayrıntılı bilgi için bkz. Tekinalp, **Fikri Mülkiyet Hukuku**, 2. Bası, s. 160-179; Şafak Erel, **Türk Fikir ve Sanat Hukuku**, 3. Bası, Ankara, Yetkin Yayınları, 2009, s. 136-157; Ahmet M. Kılıçoğlu, **Sınai Haklarla Karşılaştırmalı Fikri Haklar**, 2. Bası, Ankara, Turhan Kitabevi, 2013, s. 265-283.

gerekeçde²⁵, “Mevcut Kanununun 10 uncu maddesinde²⁶ yapılan değişikliğe paralel olarak, tüzel kişilerin çalıştırdıkları kişiler tarafından yaratılan eserler üzerindeki manevî ve malî hakları kullanılabileceği de hükme bağlanmıştır²⁷.” ifadesine yer verilmiştir. Belirtmek gerekir ki bu noktada, eser sahibi çalışanın yarattığı eser üzerindeki manevî hakları kullanma yetkisinin kendisinde kalacağına, yalnızca malî hakları²⁸ kullanma yetkisinin çalıştırana ait olacağına kabulü gerekmektedir²⁹. Zira, doktrinde³⁰ haklı olarak FSEK md.18’in ilk fıkrasında malî hakları kullanma yetkisinin münhasıran eser sahibine ait olacağı kuralına yer verildikten sonra, ikinci fıkrasında kuralın istisnasının düzenlen-

²⁵ Gerekeç metni için bkz. (Çevrimiçi) <http://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem21/yil01/ss402m.htm>, 01.12.2012.

²⁶ Bu konuda bkz. Bölüm III, C altında yer verilen açıklamalar.

²⁷ Maddeye ilişkin gerekeçde niçin yalnızca tüzel kişiler tarafından çalıştırılan kişilerce yaratılan eserler bakımından bir açıklamaya gidildiği anlaşılmalıdır. Zira, aşağıda belirtildiği üzere (bkz. Bölüm II, A, 3 altında yapılan açıklamalar) işveren bir gerçek kişi de olabilecektir. “Tüzel kişilerin uzuvları hakkında da bu kural uygulanır.” ifadesinden hareketle bu açıklamaya gidilmişse bu takdirde de niçin işçi, memur ve hizmetliler tarafından meydana getirilen eserlerin kapsam dışında tutulduğu belirsizdir.

²⁸ Malî haklar FSEK md.21 ile 25 arasında işleme, çoğaltma, yayma, temsil ve işaret, ses ve/veya görüntü nakline yarayan araçlarla umuma iletim hakkı ve md.45’te pay ve takip hakkı olarak düzenlenmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Tekinalp, **Fikri Mülkiyet Hukuku**, s. 180-198; Erel, **Türk Fikir ve Sanat Hukuku**, s. 157-190; Kılıçoğlu, **Fikri Haklar**, s. 283-302.

²⁹ Tekinalp, **Fikri Mülkiyet Hukuku**, s. 145-146; Öztan, **Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku**, s. 242-244; Kılıçoğlu, **Fikri Haklar**, s. 214; Okutan Nilsson, **Tüzel Kişinin Eser Sahipliği Sorunu**, s. 491; Azra Arkan, **Eser Sahibinin Haklarına Bağlantılı Haklar**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2005, s. 120-121; Gürsel Üstün, “Fikir ve Sanat Eserleri Kanununda 4630 sayılı Kanun ile Yapılan Değişiklikler ve Eleştirilerimiz”, **İstanbul Barosu Dergisi**, C. 75, S. 1, 2001, s. 162; Emre Gökyayla, “Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu’nda Yapılan Değişikliklerin Değerlendirilmesi”, **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 7, S. 1, 2005, s. 18-19, dn. 41; Arzu Genç Ardemir, **Türk Hukukunda Eser Sahibinin Çoğaltma ve Yayma Hakları**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2003, s. 41; Şirin Aydınçık, **Fikri Haklara İlişkin Lisans Sözleşmeleri**, İstanbul, Arıkan, 2006, s. 122; İlhami Güneş, **Son Yasal Düzenlemelerle Uygulamada Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku**, Ankara, Seçkin, 2008, s. 92; Engin Erdil, **İçtihatlı ve Gerekeçli Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Şerhi**, C. I, 3. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2009, s. 571-572; Levent Yavuz, **Türkiye Alıca, Fethi Merdivan, Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Yorumu**, C. I, Ankara, Seçkin, 2013, s. 580; Reşat Atabek, **İşçinin Yaratıcı Gücünün Korunması**, İstanbul, Erdini Basım ve Yayınevi, 1980, s. 35-36. (Yazar, hükmün ilk hâlinin yürürlükte olduğu, yani, çalıştırılanın eser sahibi olarak kabul edildiği dönemde dahi fikir ve sanat eserinin işçinin kişiliğinin hususiyetini taşıması durumunda, işverenin anlaşma hükümlerine uygun olarak yalnızca malî hakları iktisap edebileceğini savunmuştur.) Aksi görüş, Ayça Akkayan Yıldırım, “4630 Sayılı Kanun Değişikliği ve Gelişmeler Işığında ‘Sinema Eseri’ ve ‘Sinema Eser Sahipliği’”, **Prof. Dr. Hayri Domaniç’e 80. Yaş Günü Armağanı**, C. I, İstanbul, Beta, 2001, s. 28; Ateş, **Telif Hakları**, s. 85-87; Canbolat, **İşçi Kavramı**, s. 45-46. Yazara göre, madde metninden anlaşılması gereken, aksi kararlaştırılmamışsa veya işin mahiyetinden aksi anlaşılmıyorsa eser üzerindeki tüm hakların çalıştırana ait olduğudur. Ancak, yazar, söz konusu düzenlemeyi bu yönüyle isabetsiz bulmaktadır.

³⁰ Tekinalp, **Fikri Mülkiyet Hukuku**, s. 145-146; Cahit Suluk, Ali Orhan, **Uygulamalı Fikri Mülkiyet Hukuku-Genel Esaslar Fikir ve Sanat Eserleri**, C. II, İstanbul, Arıkan, 2005, s. 299; Erdil, **Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Şerhi**, s. 572.

diği ifade edilmiştir³¹. Bu nedenle, söz konusu hükümlerle düzenlenen esas, çalışanlar tarafından meydana getirilen eserler üzerindeki mali hakların çalıştıranlarca kullanılacağıdır³².

Manevî haklar, doktrinde³³, eser sahibine eseri dolayısıyla tanınan doğrudan kişiliğe bağlı haklar olarak nitelendirilmektedir. Belirtmek gerekir ki eser sahibinin manevî hakları, içerik, kapsam ve hukukî sonuçlar itibarıyla

³¹ Bu görüşe karşı görüş olarak maddenin birinci ve üçüncü fıkralarında açıkça “mali hak” ifadesi kullanılmışken ikinci fıkrasında bilinçli olarak “haklar” ifadesinin kullanıldığı, dolayısıyla da çalışanların meydana getirdiği eserler bakımından çalıştıranların gerek mali gerekse de manevî hakları kullanma yetkisini haiz olduğu ileri sürülebilir. Ancak, manevî haklara ilişkin düzenlemelerden sonra, yapılan kanun değişikliği sonucunda “Hakların kullanılması” başlığı altında md.18’de mali haklara ilişkin düzenlemeler getiren Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu’nun, bu yönüyle sistematik olarak isabet-siz bir yapıya sahip olduğu göz önüne alındığında bu hususta bilinçli bir tercihin söz konusu olduğunu söyleyebilmek oldukça güçtür.

³² Yargıtay’ın da bu yönde kararları mevcuttur. Nitekim, 2001 tarihli bir kararında, “...5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun 8/2. maddesine göre, aralarındaki sözleşmeden aksi anlaşılmadıkça, memur, hizmetli ve işçilerin işlerini görürken meydana getirdikleri eserlerin mali hak sahipleri bunları çalıştıran veya tayin edenlerdir. Bu hükmeye dayanılarak davacı şirket lehine mali haklarına tecavüz olduğundan bahisle maddi tazminata karar verilmiş ise de, davacı şirket anılan maddede açık bir şekilde belirlendiği üzere davaya konu eserin mali hak sahibi olup, eserin manevî haklarının sahibi değildir. Anılan kanunda mali ve manevî haklar ayrı ayrı düzenlenmiş olup, manevî haklar tadadi olarak gösterilmiştir. Sayılan bu haklardan dolayı manevî tazminat isteme hakkı da manevî hak sahibine aittir. O halde davaya konu eserin mali hak sahibi olan davacının bu eserden dolayı manevî tazminat isteyemeyeceğinin kabulü ile bu istek kalemnin reddine karar verilmesi gerekirken yazılı olduğu şekilde manevî tazminata hükmedilmesi doğru görülmemiştir...” açıklamalarına yer verilmiştir. Y. 11.HD, 04.06.2001, E. 2001/2687, K. 2001/5080, (Çevrimiçi) www.kazanci.com, 01.12.2012. Aynı yönde, Y. 11.HD, 23.02.2004, E. 2003/7032, K. 2004/1586. Karar metni için bkz. Suluk, Orhan, **Uygulamalı Fikri Mülkiyet Hukuku**, s. 312. Söz konusu kararlarda çalıştıranların, yalnızca eser üzerindeki mali hakların sahibi olduğu, manevî hakların ise bu kapsamda değerlendirilmeyeceği ifade edilmekteyse de kararlara konu olan somut olaylar incelendiğinde ihtilaf konusu eserlerin çalışanlar tarafından, kanun değişikliğinden önceki bir tarihte meydana getirildiği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla, -bu konuda herhangi bir açıklamaya yer verilmiş olmasa da- Yüksek Mahkeme’nin, kanunların zaman bakımından yürürlüğüne ilişkin ilkeler gereğince eserin meydana getirildiği tarihte yürürlükte olan “çalıştıranların mali hak sahipliği” kuralını uygulayarak karar verdiği anlaşılmaktadır. Belirtmek gerekir ki 4630 sayılı Kanun’la 2001 yılında yapılan kanun değişikliğinden sonra meydana getirilen eserler bakımından Yargıtay’ın aynı görüşte olup olmadığı mevcut kararlar bakımından açık değildir. Yakın tarihli bir kararında ise Yargıtay, konuya ilişkin şu açıklamalara yer vermiştir: “...FSEK’in 18. maddesi uyarınca Üniversitenin meydana getirilen eserlerin sadece mali haklarının kullanım yetkisine sahip olması, mali hakların ise eser sahibine ait olmaya devam etmesi ve eser sahipliği sıfatına dayanarak dava açma hakkının bulunması nedeniyle...” Y. 11.HD, 20.03.2009, E. 2007/15050, K. 2009/3326. Karar metni için bkz. Yavuz, Alca, Merdivan, **Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Yorumu**, s. 292-293, 628.

³³ Tekinalp, **Fikri Mülkiyet Hukuku**, s. 160-161; Mustafa Aksu, “Eser Yaratıcısının Eseri Üzerindeki Manevi Hakları (Eser Yaratıcısı Kişilik Hakkı) ile Genel Kişilik Hakkı İlişkisi Üzerine Bir Deneme”, **Prof. Dr. Rona Serozan’a Armağan**, C. I, İstanbul, On İki Levha, 2010, s. 132; İlhami Güneş, “Eser Sahibinin Manevi Hakları ve Uygulama”, **Terazi Hukuk Dergisi**, Mart 2008, S. 19, s. 67, 72, 76.

birçok yönden genel kişilik hakkından ayrılır³⁴. Ancak, aralarında önemli benzerlikler de mevcuttur³⁵. Dolayısıyla, genel kişilik hakkıyla arasındaki bağı sıkı olan manevî hakların çalıştırana kullanılmayacağına kabulü, hem Fikri Hukuk'ta geçerli olan eser sahibi lehine yorum hem de İş Hukuku'nda geçerli olan işçi lehine yorum ilkesine uygun olacaktır. Madde gerekçesinden³⁶ ve Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun sistematüğinden hareketle³⁷ hükmün, manevî hakların düzenlendiği bölümün hemen devamında yer alması karşısında, hükümde yer verilen "haklar" ifadesine malî ve manevî hakları kapsaya-

³⁴ Gunda Dreyer, Jost Kothhoff, Astrid Meckel, **Urheberrecht**, 3. Auflage, Heidelberg, C. F. Müller, 2013, s. 268. Doktrinde temel fark şu şekilde ifade edilmektedir: Eser sahibinin manevî hakları, bir kişi ile eseri arasındaki ilişkiye, başka bir ifadeyle eser sahibinin eserine dair kişisel ve fikri menfaatlerine ilişkindir. Buna karşılık, genel kişilik hakkı bir eserden bağımsız olarak mevcuttur ve bütün kişilik alanını korumaktadır. Bkz. Lettl, **Urheberrecht**, s. 91. Benzer yönde, Rehinder, **Urheberrecht**, s. 158; Wandtke, Bullinger, **Urheberrecht**, s. 226-227; Schricker, Loewenheim, **Urheberrecht**, s. 282; Dreier, Schulze, **Urheberrechtsgesetz**, s. 231; Schack, **Urheberrecht**, s. 22; Dreyer, Kothhoff, Meckel, **Urheberrecht**, s. 266; Haberstumpf, **Handbuch des Urheberrechts**, s. 107-108; Miriam Kellerhals, **Urheberpersönlichkeitsrechte im Arbeitsverhältnis**, Konstanz, Hartung-Gorre Verlag, 2000, s. 76. Bu iki kavram arasındaki farklara ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. Aksu, **Manevî Haklar**, s. 134-158.

³⁵ Saibe Oktay Özdemir, "Fikri Nitelikteki Sınai Değerler Üzerindeki Haklar ile Bunlara İlişkin Verilen Lisansın Hukuki Niteliği", **Prof. Dr. Ergun Özsunay'a Armağan**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2004, s. 574; Aksu, **Manevî Haklar**, s. 143, 148. Alman doktrininde, eser sahibinin manevî haklarının, genel kişilik hakkının bir parçası değil, hukuki olarak bağımsız bir görünüm şekli olduğu genel olarak kabul edilmektedir. Buna karşılık, her iki hakkın Federal Almanya Cumhuriyeti Anayasası'nın (Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland vom 23. Mai 1949, BGBl. III 100-1) birinci ve ikinci maddelerinin birinci fıkrasında (Söz konusu düzenlemelerin ilki insan onuru, diğeri ise genel eylem özgürlüğü/maddi ve manevî varlığını geliştirme hakkına ilişkindir.) yer alan ortak kökleri vasıtasıyla birbirine bağlı ve hukuki mahiyet itibariyle benzer olduğu da ifade edilmektedir. Bkz. Wandtke, Bullinger, **Urheberrecht**, s. 226-227; Schricker, Loewenheim, **Urheberrecht**, s. 281; Schack, **Urheberrecht**, s. 23-24.

³⁶ Doktrinde, gerekçenin esas alınması hâlinde buradaki haklar ifadesinin malî haklar yanında manevî hakları da kapsayacağı, bu nedenle çalıştırana malî ve manevî hakları kullanabileceği ifade edilmişse de son tahlilde bu yorum tarzının, Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun öngördüğü eser sahipliği sistemi ile çeliştiği, dolayısıyla da buradaki haklar ifadesinin yalnızca malî haklar olarak anlaşılması gerektiği ileri sürülmüştür. Bkz. Suluk, Orhan, **Uygulamalı Fikri Mülkiyet Hukuku**, s. 299; Suluk, **Telif Hakları**, s. 72. Kanunun hazırlık çalışmalarının (gerekçe, tasarıların gelişimi, komisyon ve meclis görüşmeleri vb.) kanun hükmünün yorumunda yol gösterici olduğu açıktır. Ancak, bu yolla kesin bir sonuca ulaşmak her zaman mümkün değildir. Dolayısıyla, bu çalışmalarını incelemek yararlı olsa da hazırlık çalışmalarının kanunun gerçek amacını ortaya çıkarmak için yalnızca bir araç olduğu ve tarihi yasa koyucu iradesinin bağlayıcı olmadığı unutulmalıdır. Bkz. M. Kemal Oğuzman, Nami Barlas, **Medenî Hukuk: Giriş, Kaynaklar, Temel Kavramlar**, 19. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2013, s. 74-75; Seyfullah Edis, **Medenî Hukuka Giriş ve Başlangıç Hükümleri**, 6. Bası, Ankara, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları No: 519, 1997, s. 194-195; Yasemin Işıktaç, Senvat Metin, **Hukuk Metodolojisi**, 4. Bası, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2013, s. 204.

³⁷ "Kanunun belirli bir sistemi olduğu, bütünyle uyum teşkil ettiği düşüncesi karşısında, yorumcunun kanun sistematüğünü araştırmak ve incelemek suretiyle bundan anlam çıkarmasının da mümkün olabileceği söylenebilir." Bkz. Edis, **Medenî Hukuka Giriş**, s. 195; Aynı yönde Oğuzman, Barlas, **Medenî Hukuk**, s. 73-74; Işıktaç, Metin, **Hukuk Metodolojisi**, s. 198-200.

cak şekilde anlam verilmesi gerektiği ileri sürülebilecekse de Kanun'un genel sistematığının pek de yerinde olmadığı düşünüldüğünde³⁸ bu bakış açısı yerinde olmayacaktır. Zira, FSEK md.18, manevî hakların düzenlendiği bölümün devamında yer almasına karşın maddenin birinci ve üçüncü fıkraları malî hakların kullanılmasına ilişkindir.

Bütün bu açıklamalardan sonra yine de tereddüt doğuran birtakım hususlar söz konusudur. Öncelikle belirtmek gerekir ki her ne kadar Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu, eser sahibinin haklarını malî ve manevî haklar olarak ikiye ayırmaktaysa da doktrinde³⁹ bu ayrımın yapay bir ayrım olduğu, bu iki yönün birbirinden kesin çizgilerle ayrılmasının oldukça güç olduğu haklı olarak ifade edilmektedir. Söz konusu tespit, çalışan ve çalıştırılanın FSEK md.18/f.2 kapsamında incelediğimiz hakları bakımından da önemlidir. Zira, malî ve manevî hak ayrımının keskin olmadığı gerçeği karşısında, çalışanın sahip olduğu manevî haklar ile çalıştırılanın kullanma yetkisine sahip olduğu malî hakların çatışması gündeme gelebilecektir. Bunun en tipik örneğini çalışanın umuma arz yetkisi⁴⁰ ile çalıştırılanın yayma hakkının⁴¹ karşı karşıya gelmesi oluşturur. Çalışan, umuma arz yetkisine dayanarak eserin umuma arz edilmemesini veya çalıştırılanın öngördüğü tarihten başka bir tarihte veya tarzda arz edilmesini isterse çalıştırılanın yayma hakkı engellenmiş olacak ve bu durumda da FSEK md.18/f.2'nin düzenlenme amacına aykırılık söz konusu olacaktır⁴². Bu nedenle, doktrinde⁴³ çalışanların meydana getirdiği eserler bakımından umuma

³⁸ Kanun'da "II. Manevî haklar" başlığından sonra ve fakat "IV. Malî haklar" başlığından önce yer alan "III. Hakların kullanılması" başlığı altında malî haklara ilişkin düzenlemeler getirilmesi Kanun'un sistematik açıdan hatalar içerdiğinin somut bir örneğidir. Aynı yönde eleştiriler için bkz. Gökyayla, **Değişikliklerin Değerlendirilmesi**, s. 8-10. Yazar, burada yalnızca sistematik bir hatanın değil, bunun ötesinde kategorik bir yanlışliğin söz konusu olduğunu, hükümlerin yanlış yerde düzenlenmesinin, FSEK md.18'in yanlış anlaşılması ve yanlış uygulanmasına yol açabileceğini ileri sürmektedir. Bkz. **A.e.**, s. 9, dn. 20.

³⁹ Hirsch, **Fikrî Sây**, s. 117; Halil Arslanlı, **Fikrî Hukuk Dersleri II- Fikir ve Sanat Eserleri**, İstanbul, Sulhi Garan Matbaası, 1954, s. 63; Nüşin Ayiter, **Hukukta Fikir ve San'at Ürünleri**, Ankara, Sevinç Matbaası, 1981, s. 113; Erel, **Türk Fikir ve Sanat Hukuku**, s. 135; Aksu, **Manevî Haklar**, s. 123. Bu yönde bir Yargıtay Hukuk Genel Kurulu kararı için bkz. 11.02.1983, E. 1981/4-70, K. 1983/123, (Çevrimiçi) www.kazanci.com, 01.12.2012.

⁴⁰ FSEK md.14/f.1'de bir eserin umuma arz edilip edilmemesini, yayımlanma zamanını ve tarzını münhasıran eser sahibinin tayin edeceği hükme bağlanmıştır.

⁴¹ Malî haklardan olan yayma hakkı, bir eserin aslını veya çoğaltılmış nüshalarını kiralamak, ödünç vermek, satışa çıkarmak veya diğer yollarla dağıtmak hakkını kapsayacak şekilde FSEK md.23'te düzenlenmiştir.

⁴² Öztan, **Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku**, s. 244-245.

⁴³ Tekinalp, **Fikrî Mülkiyet Hukuku**, s. 167; Okutan Nilsson, **Tüzel Kişinin Eser Sahipliği Sorunu**, s. 491-492. Benzer yönde, Hans-Peter Mathis, **Der Arbeitnehmer als Urheber-Die Auslegung und Problematik des § 43 UrhG**, Frankfurt am Main, Peter Lang, 1988, s. 148. Bir Yargıtay kararında da bu husus şu şekilde ifade edilmiştir: "...FSEK'nun 18/2'inci maddesi uyarınca malî hakları kullanmak yetkisi sahibi olan tüzel kişi davacının eser sahibi olmasının mümkün bulunmamasına, asıl eser sahiplerinin malî haklarının bu yolla devralınması sonucu buna bağlı olarak manevî hak kapsamındaki umuma arz yetkisinin de devredilmiş sayılacağı hususunun; ihlal halinde davacıya manevî tazminat isteme hakkı vermeyeceğine..." Y. 11.HD, 09.11.2005, E. 2004/13182,

arz yetkisinin, aralarındaki sözleşmede açıkça kararlaştırılmış olmasa bile kanunun çalıştırana devredilmiş sayılacağı kabul edilmesi gerektiği ifade edilmektedir. Kanaatimizce, bu yönde mutlak bir kabulün yerine somut olayın özellikleri değerlendirilerek sonuca varılması gerekmektedir. Zira, yukarıda verilen örneğin tersi bir durum da söz konusu olabilir. Başka bir ifadeyle çalıştırana, yayma hakkına dayanarak eser sahibi çalışanın umuma arz yetkisini kullanmasını engelleyebilir. Umuma arzın zamanının çalışan bakımından önemli olduğu, örneğin çalışanın, eserini henüz yeterli görmediği ve dolayısıyla üzerinde biraz daha çalışıp umuma arz etmek istediği durumlar söz konusu olabilir. Oysaki çalıştırana; işletmesel, ekonomik vb. nedenlerle bir an önce yayma hakkını kullanmak isteyebilir. Bu gibi haller bakımından, doktrinde⁴⁴ “eserdeki yaratma derecesinin yüksekliği”, “eseri yaratanın ünü”, “umuma arz keyfiyetinin eser sahibi çalışanın geleceğini etkileme derecesi” gibi ölçütler çerçevesinde değerlendirme yapılması gerektiği ileri sürülmüştür. Kanaatimizce de bu yönde değerlendirilmelerin yapılması isabetlidir. Zira, iş görme borcunun konusu, bir eserin meydana getirilmesi veya buluşun yapılması olan iş sözleşmeleri bakımından işçinin çıkarları ile işverenin çıkarlarının çatışması olağan olduğundan, söz konusu çıkarların hakkaniyete uygun bir şekilde dengelenmesi gerektiği açıktır⁴⁵.

Çalıştırana, çalışanların işleri kapsamında meydana getirdikleri eserler bakımından “work made for hire doktrini” uyarınca eser sahibi sayıldıkları Amerikan hukukunda⁴⁶ dahi manevî haklardan olan “adın belirtilmesi hakkı”nın, eser sahibi çalışanlara tanınması gerektiği ileri sürülmüştür⁴⁷. Söz konusu görüşe göre, adın belirtilmesi hakkının eser sahibi çalışanlara tanınmasının iki temel sonucu olacaktır. Öncelikle, bu durum, eser sahibi çalışanların alanlarında daha fazla tanınmalarını ve iş koşullarına ilişkin daha fazla pazarlık gücüne sahip olmalarını sağlayacaktır. İkinci temel sonuç ise, işte yaratıcılığın başarılmasıyla eser sahibinin adının yaratılan eser üzerinde daimi

K. 2005/10719. Karar metni için bkz. Erdil, **Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Şerhi**, s. 584-585.

⁴⁴ Öztan, **Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku**, s. 244-245, dn. 34, 35.

⁴⁵ Canbolat, **İşçi Kavramı**, s. 35; Funda Cinoğlu, **“Eser Üzerinde İşverenin Hak Sahipliği”** (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Bilim Dalı, 2010, s. 54-55, 98; Kellerhals, **Urheberpersönlichkeitsrechte**, s. 154. Nitekim yazar, konuya ilişkin bir çözüm yolu da önermektedir. Buna göre, manevî hakların kullanımının işverene devri yerine, iş sözleşmesinin akdedilmesiyle işçinin, eser kendi açısından yayımlanacak olgunluğa ulaşır ulaşmaz umuma arz yetkisini kullanmakla yükümlü olduğu kabul edilmelidir. Böylelikle, umuma arz yetkisinin kişilik hakkına ilişkin unsuruna –gizli alanın korunması– dokunulmamış olur. Ancak, bir iş sürecinde bu yönde bir hak, dürüstlük kuralı gereği kural olarak belirli bir süre içerisinde kullanılabilir. Eser sahibi işçi, kendisine eserin tamamlanması için tanınan uygun süreye uymazsa veya eserin bu süre içerisinde tamamlanamayacağı açıkça görülüyorsa işverenin, acil işletmesel nedenlerin zorunlu kılması durumunda, tamamlanmamış eseri başka bir işçi vasıtasıyla veya başka bir işçiyle ortak çalışma yaptırmak suretiyle tamamlaması mümkündür. Bkz. Kellerhals, **Urheberpersönlichkeitsrechte**, s. 170.

⁴⁶ Bu konuda bkz. Bölüm I, A, 2 altında yer verilen açıklamalar.

⁴⁷ Benjamin S. Hayes, “Integrating Moral Rights into U.S. Law and the Problem of the Works for Hire Doctrine”, **Ohio State Law Journal**, Volume: 61, No: 2, 2000, s. 1027, (Çevrimiçi) <http://heinonline.org>, 01.12.2012.

olarak belirtilecek olmasının bilinmesinin, eser sahiplerini daha iyi bir iş performansı yönünde teşvik edeceğidir⁴⁸.

II. ÇALIŞANLARIN MEYDANA GETİRDİĞİ ESERLER ÜZERİNDEKİ HAKLARIN ÇALIŞTIRANLAR TARAFINDAN KULLANILMASININ KOŞULLARI

A. Eserin Memur, Hizmetli veya İşçi Tarafından Meydana Getirilmesi

Mali hakları kullanma yetkisi, FSEK md.18/f.1 gereğince münhasıran eser sahibine aittir. Maddenin ikinci fıkrasında ise, aralarındaki özel sözleşmeden veya işin mahiyetinden aksi anlaşılmadıkça memur, hizmetli ve işçilerin işlerini görürken meydana getirdikleri eserler üzerindeki hakların bunları çalıştıran veya tayin edenlerce kullanılacağı hükme bağlanmıştır. Maddenin uygulama alanı bulabilmesi için eserin, memur, hizmetli veya işçiler tarafından meydana getirilmesi gerektiğinden, söz konusu kavramlar bakımından kısa bir açıklama yapılması gerekmektedir.

1. Memur ve Hizmetli Kavramları

a. Memur

Memur⁴⁹ kavramına ilişkin tanım Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nda yer almadığından, memur tanımının yapıldığı temel düzenlemelerin incelenmesi gerekmektedir. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası⁵⁰ md.128/f.1'e göre, devletin, kamu iktisadî teşebbüsleri ve diğer kamu tüzel kişilerinin genel idare esaslarına göre yürütmekle yükümlü oldukları kamu hizmetlerinin gerektirdiği asli ve sürekli görevler, memurlar ve diğer kamu görevlileri eliyle görülür. Esasında burada memura ilişkin bir tanıma yer verilmemiş, memur ve diğer kamu görevlilerinin yerine getirmeleri gereken görevler bakımından genel bir düzenleme yapılması yoluna gidilmiştir⁵¹. Devlet Memurları Kanunu md.4/f.1 gereğince mevcut kuruluş biçimine bakılmaksızın Devlet ve diğer kamu tüzel kişiliklerince genel idare esaslarına göre yürütülen asli ve sürekli kamu hizmetlerini ifa ile görevlendirilenler, bu Kanun'un uygulanmasında memur sayılır. Maddenin ikinci fıkrasında ise, ilk fıkrada tanımlananlar dışındaki kurumlarda genel politika tespiti, araştırma, planlama, programlama, yönetim ve denetim gibi işlerde görevli ve yetkili olanların da memur sayılacağı hükme bağlanmıştır. Ayrıca Türk Ceza Kanunu⁵² ve Askeri Ceza Kanunu⁵³ gibi birtakım kanunlarda da memur veya kamu görevlisi tanımlarına yer verildiği ifade edilmelidir.

⁴⁸ Hayes, **Works for Hire**, s. 1027-1028.

⁴⁹ Madde metninde "memur" ifadesine yer verilmiş olsa da 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu (RG. 23.07.1965, S. 12056) uyarınca kamu görevlisi niteliğini haiz sözleşmeli personel ve geçici personel bakımından da aynı esaslar geçerlidir.

⁵⁰ Kanun No: 2709, RG. 09.11.1982, S. 17863 (Mükerrer).

⁵¹ İsmet Giritli, Pertev Bilgen, Tayfun Akgüner, Kahraman Berk, **İdare Hukuku**, 6. Bası, İstanbul, Der Yayınları, 2013, s. 678; A. Şeref Gözübüyük, Turgut Tan, **İdare Hukuku: Genel Esaslar**, C. 1, 9. Bası, Ankara, Turhan Kitabevi, 2013, s. 801; Metin Günday, **İdare Hukuku**, 10. Bası, Ankara, İmaj Yayınevi, 2013, s. 588; Bahtiyar Akyılmaz, Murat Sezginer, Cemil Kaya, **Türk İdare Hukuku**, 4. Bası, Ankara, Seçkin, 2013, s. 588.

⁵² Kanun No: 5237, RG. 12.10.2004, S. 25611. Kanun'un tanımlara ilişkin altıncı maddesinde kamu görevlisi, "kamusal faaliyetin yürütülmesine atama veya seçilme yoluyla da herhangi bir surette sürekli, süreli veya geçici olarak katılan kişi" olarak tanımlanmıştır.

İnceleme konumuz bakımından, Devlet Memurları Kanunu'nda yer alan tanımdan hareket edilerek memur niteliğini haiz kişilerin meydana getirdikleri eserler üzerindeki malî hakların bu kimseleri göreve tayin eden idarî kurumlar tarafından kullanılacağı ifade edilmelidir.

b. Hizmetli

Hizmetli kavramı ise, esasen bugün yürürlükte olmayan Memurin Kanunu⁵⁴'na ilişkindir. Söz konusu Kanun'da kamu hizmetinin asli görevlileri memurlar, yardımcı görevlileri ise hizmetliler (müstahdemler) olarak belirlenmişti⁵⁵ ⁵⁶. Devlet Memurları Kanunu ise, sınıflandırmaya ilişkin 36. maddesinde yardımcı hizmetler sınıfından bahsetmek suretiyle asli ve yardımcı hizmet ayrımını⁵⁷ benimsemiş olmakla birlikte, her iki tür hizmetin memurlar eliyle yürütülmesini öngörmüştür⁵⁸. Bu nedenle, Devlet Memurları Kanunu yürürlüğe girmeden önce kabul edilen Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nda yer alan hizmetli kavramının, artık memur kapsamına girdiği için anlamını yitirdiği ve Kanun hükmünden çıkarılması gerektiği doktrinde haklı olarak ifade edilmektedir⁵⁹.

⁵³ Kanun No: 1632, RG. 15.06.1930, S. 1520. Kanun'un 13. maddesine göre memur, 12. maddede belirtilen hizmetli ifa ile mükellef olandır. Dolayısıyla, söz konusu Kanun'un uygulamaya alanı bakımından memurun, bir askerî görevi yerine getirmekle yükümlü olan kimse olduğu söylenebilecektir. Bkz. Gözübüyük, Tan, **İdare Hukuku**, s. 825.

⁵⁴ Kanun No: 788, RG. 31.03.1926, S. 336.

⁵⁵ Giritli, Bilgen, Akgüner, Berk, **İdare Hukuku**, s. 666; A. Şeref Gözübüyük, **Yönetim Hukuku**, 31. Bası, Ankara, Turhan Kitabevi, 2012, s. 188; Gözübüyük, Tan, **İdare Hukuku**, s. 803-804; Akyılmaz, Sezginer, Kaya, **Türk İdare Hukuku**, s. 591, 594, dn. 20.

⁵⁶ Kanun'un "Memur ve Müstahdemlerin Tarifi" kenar başlıklı birinci maddesinin ilk fıkrasında memur, "kendisine devlet hizmeti tevdi olunan ve sicilli mahsusunda mukayyet olarak umumi veyahut hususi bütçelerden maaş alan kimse"; müstahdem ise, "devlet işlerinde ücretle kullanılan ve memurin sicillinde mukayyet bulunmayan ve memurin hukuk ve selâhiyetinden müstefit olmayan kimse" olarak tanımlanmıştır.

⁵⁷ "Yardımcı hizmetler sınıfı, kurumlarda her türlü yazı ve dosya dağıtmak ve toplamak, müracaat sahiplerini karşılamak ve yol göstermek; hizmet yerlerini temizleme, aydınlatma ve ısıtma işlerinde çalışmak veya basit iklim rasetlerini yapmak; ilaçlama yapmak veya yaptırmak veya tedavi kurumlarında hastaların ve hastanelerin temizliği ve basit bakımı ile ilgili hizmetleri yapmak veya kurumlarda koruma ve muhafaza hizmetleri gibi ana hizmetlere yardımcı mahiyetteki görevlerde her kurumun özel bünyesine göre ve yine bu mahiyette olmak üzere ihdasına lüzum gördüğü yardımcı hizmetleri ifa ile görevli bulunanlardan 4 üncü maddenin (D) bendinde tanımlananların dışında kalanları kapsar (DMK md.36/f.1-VIII)."

⁵⁸ Giritli, Bilgen, Akgüner, Berk, **İdare Hukuku**, s. 665-666; Gözübüyük, **Yönetim Hukuku**, s. 188, 196-197; Gözübüyük, Tan, **İdare Hukuku**, s. 804, 827; Akyılmaz, Sezginer, Kaya, **Türk İdare Hukuku**, s. 591; Kemal Gözler, **İdare Hukuku**, C. II, 2. Bası, Bursa, Ekin Basım Yayın Dağıtım, 2009, s. 674.

⁵⁹ Fülürya Yusufoglu, "Eseri Meydana Getirenlerin Mali Hak Sahibi Sayılmadıkları Haller", **Bilgi Toplumunda Hukuk-Ünal Tekinalp'e Armağan**, C. II, İstanbul, Beta, 2003, s. 406. Aksi görüş, Cinoğlu, **İşverenin Hak Sahipliği**, s. 48. Yazara göre, DMK'nin ek maddelerinde hâlen memur ve hizmetli kavramları kullanılmakta olduğundan, bu ayırım ortadan kalktığı yönündeki görüş isabetli değildir. Gerçekten de Ek Madde 6 ve 7'de il özel idareleri memur ve hizmetlilerinden bahsedilmektedir. Ancak, Devlet Memurları Kanunu'nun genel sisteminin memur ve hizmetli ayrımını tümünden kaldırarak şekilde oluşturulduğu göz önüne alındığında söz konusu kavramın, yalnızca birkaç

2. İşçi Kavramı

İşçi kavramına ilişkin herhangi bir tanıma, Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nda yer verilmemiştir. Dolayısıyla, işçi tanımının yapıldığı diğer kanunlara başvurulması gerekmektedir. Bu kanunlarda yer alan tanımlar, FSEK md.18/f.2 bakımından da uygulama alanı bulacaktır⁶⁰.

a. İş Kanunu Bakımından

Hukuk sistemimizde kural olarak iş sözleşmesiyle çalışanlar işçi sayılırlar⁶¹. Nitekim, İş Kanunu⁶²'nin 2. maddesinde işçi, “bir iş sözleşmesine dayanarak çalışan gerçek kişi” olarak tanımlanmıştır. İş sözleşmesine ilişkin tanıma ise, md.8'de yer verilmiştir. Söz konusu tanıma göre iş sözleşmesi, bir tarafın (işçi) bağımlı olarak iş görmeyi, diğer tarafın (işveren) da ücret ödemeyi üstlenmesinden oluşan sözleşmedir. Tanımdan da anlaşılacağı üzere iş sözleşmesinin unsurları, “iş görme”, “ücret” ve “bağımlılık”tır⁶³. Bununla birlikte, İş Kanunu'nun 4. maddesinde birtakım istisnalara yer verilmiş ve bu istisnaların kapsamına giren işlerde de iş ilişkilerinin iş sözleşmesiyle çalışan kişiler bakımından, İş Kanunu hükümlerinin uygulanmayacağı düzenlenmiştir. Bu kişilerin iş ilişkisi, özel bir kanunun düzenleme alanı kapsamında değerlendirilebiliyorsa (Buna örnek olarak işin, Basın Mesleğinde Çalışanlarla Çalıştıranlar Arasındaki Münasebetlerin Tanzimi Hakkında Kanun⁶⁴ veya Deniz İş Kanunu⁶⁵ kapsamına girmesi gösterilebilir.) kişi, bu kanun hükümlerine tâbi olacak, bu nitelikte özel bir kanun yoksa Türk Borçlar Kanunu⁶⁶'nin hizmet sözleşmesine⁶⁷ ilişkin hükümleri söz konusu kişiler bakımından uygulama alanı bulacaktır⁶⁸.

maddede hâlen yer aldığına dayanılarak ileri sürülen bu görüşe katılmak mümkün değildir.

⁶⁰ Canbolat, **İşçi Kavramı**, s. 50.

⁶¹ Nuri Çelik, **İş Hukuku Dersleri**, 26. Bası, İstanbul, Beta, 2013, s. 33; Sarper Süzek, **İş Hukuku**, 9. Bası, İstanbul, Beta, 2013, s. 121; Ünal Narmanlıoğlu, **İş Hukuku-Ferdi İş İlişkileri I**, 4. Bası, İstanbul, Beta, 2012, s. 94, dn. 65; Fevzi Demir, **En Son Yargıtay Kararları Işığında İş Hukuku ve Uygulaması**, 7. Bası, İzmir, 2013, s. 9; Hamdi Mollamahmutoğlu, Muhittin Astarlı, **İş Hukuku**, 5. Bası, Ankara, Turhan Kitabevi, 2012, s. 149-150; Nizamettin Aktay, Kadir Arıcı, E. Tuncay Senyen/Kaplan, **İş Hukuku**, 6. Bası, Ankara, Gazi Kitabevi, 2013, s. 27.

⁶² Kanun No: 4857, RG. 10.06.2003, S. 25134.

⁶³ Kenan Tunçomağ, Tankut Centel, **İş Hukukunun Esasları**, 6. Bası, İstanbul, Beta, 2013, s. 69-71; Münir Ekonomi, **İş Hukuku: Ferdi İş Hukuku**, C. 1, 3. Bası, İstanbul, İstanbul Teknik Üniversitesi Vakfı, 1987, s. 73-74; Çelik, **İş Hukuku Dersleri**, s. 84-90; Fevzi Şahlanan, “İşçi Sifatının Belirlenmesinde Bağımlılık Unsuru-Karar İncelemesi (Mayıs 2005)”, **İş Hukuku ile ilgili Yargıtay Kararları: Karar İncelemeleri (Aralık 2004-Ocak 2011)**, İstanbul, Türkiye Tekstil Sanayii İşverenleri Sendikası, 2011, s. 21; Süzek, **İş Hukuku**, s. 121; A. Murat Demircioğlu, Tankut Centel, **İş Hukuku: Bireysel İş Hukuku-Toplu İş Hukuku**, 17. Bası, İstanbul, Beta, 2013, s. 66-67; Öner Eyrenci, Savaş Taşkent, Devrim Ulucan, **Bireysel İş Hukuku**, 5. Bası, İstanbul, Legal, 2014, s. 52-55; Narmanlıoğlu, **İş Hukuku**, s. 168; Demir, **İş Hukuku**, s. 47-51; Mollamahmutoğlu, Astarlı, **İş Hukuku**, s. 302-318; Aktay, Arıcı, Senyen/Kaplan, **İş Hukuku**, s. 51.

⁶⁴ Kanun No: 5953, RG. 20.06.1952, S. 8140. Kanun kısaca Basın İş Kanunu olarak anılmaktadır.

⁶⁵ Kanun No: 854, RG. 29.04.1967, S. 12586.

⁶⁶ Kanun No: 6098, RG. 04.02.2011, S. 27836.

b. Basın İş Kanunu Bakımından

Basın İş Kanunu'nun birinci maddesinde, Kanun hükümlerinin, Türkiye'de yayınlanan gazete ve mevkutelerle haber ve fotoğraf ajanslarında her türlü fikir ve sanat işlerinde çalışan ve İş Kanunu'ndaki "işçi" tanımı kapsamı dışında kalan kimselerle bunların işverenleri hakkında uygulanacağı düzenlenmiştir. Maddenin ikinci fıkrasına göre, Kanun'un kapsamına giren fikir ve sanat işlerinde ücret karşılığı çalışanlara gazeteci denir. Görüleceği üzere Basın İş Kanunu'na tâbi işçiler, gazetecilerdir⁶⁹.

c. Deniz İş Kanunu Bakımından

Deniz İş Kanunu'nun birinci maddesinde Kanun'un, denizlerde, göllerde ve akarsularda Türk Bayrağını taşıyan ve yüz ve daha yukarı grostonilatoluk gemilerde bir hizmet akdi ile çalışan gemiadamları ve bunların işverenleri hakkında uygulanacağı hükme bağlanmıştır. Kanun'un tanımlara ilişkin ikinci maddesine göre ise, "Bir hizmet akdine dayanarak gemide çalışan kaptan, zabıt ve tayfalarla diğer kimselere gemiadamı denir." Dolayısıyla, Deniz İş Kanunu'na tâbi işçilerin, iş sözleşmesiyle çalışan gemiadamları olduğu ifade edilebilecektir⁷⁰.

d. Türk Borçlar Kanunu Bakımından

Türk Borçlar Kanunu'nda işçi tanımı yapılmamış, yalnızca hizmet sözleşmesinin tanımına yer verilmiştir. Söz konusu Kanun'un 393. maddesinde yapılan tanıma göre hizmet sözleşmesi, işçinin işverene bağımlı olarak belirli veya belirli olmayan süreyle iş görmeyi ve işverenin de ona zamana veya yapılan işe göre ücret ödemeyi üstlendiği sözleşmedir. Görüleceği üzere mülga

⁶⁷ Türk Borçlar Kanunu'nda hizmet sözleşmesi olarak ifade edilen sözleşme tipi, teknik olarak iş sözleşmesidir. Bu bağlamda, kanunlar arasında terminolojik birliğin sağlanmadığına ilişkin eleştiri için bkz. Ömer Ekmekçi, "Türk Borçlar Kanunu Tasarısında Genel Hizmet Sözleşmesi Taraflarının Karşılıklı Hak ve Borçları ve İşçinin Kişiliğinin Korunmasına İlişkin Hükümler", **Legal Hukuk Dergisi**, Ekim, 2005, s. 3706; Polat Soyer, "Türk Borçlar Kanunu Tasarısının 'Genel Hizmet Sözleşmesi'ne İlişkin Bazı Hükümleri Üzerine Düşünceler", **Prof. Dr. Devrim Ulucan'a Armağan**, İstanbul, Legal, 2008, s. 150, dn. 1; Nurşen Caniklioğlu, "Türk Borçlar Kanununun Hizmet Sözleşmesinin Kurulmasına, Tarafların Hak ve Borçlarına İlişkin Hükümlerinin Genel Bir Değerlendirmesi", **Çalışma Hayatı Açısından Yeni Borçlar Kanunu ve Ticaret Kanunu Semineri**, Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu, Yayın No: 318, Ankara, 2012, s. 80; Kübra Doğan Yenisey, "Hizmet Sözleşmesi", **Türk Borçlar Kanunu Sempozyumu: Makaleler-Tebliğler**, Der. M. Murat İnceoğlu, İstanbul, On İki Levha, 2012, s. 299. Doktrinde, Türk Borçlar Kanunu'nda hâlen "hizmet sözleşmesi" ifadesine yer verilmesinin İş Kanunu'na tâbi bulunmayan iş sözleşmelerini anlatma çabası şeklinde anlaşılması gerektiği de ifade edilmektedir. Bkz. Tankut Centel, "Türk Borçlar Kanunu'nda Hizmet Sözleşmelerinin Tanımı ve Kurulması", **TİSK Akademi**, C. 6, S. 12, 2011/II, s. 8.

⁶⁸ Ekonomi, **Ferdi İş Hukuku**, s. 72, 77; Süzek, **İş Hukuku**, s. 218-221.

⁶⁹ Süzek, **İş Hukuku**, s. 123; Ali Güzel, "Fabrika'dan İnternet'e İşçi Kavramı ve Özellikle Hizmet Sözleşmesinin Bağımlılık Unsuru Üzerine Bir Deneme", **Prof. Dr. Kemal Oğuzman'a Armağan**, İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Türk Milli Komitesi Yayını, Ankara, 1997, s. 89; Narmanlıoğlu, **İş Hukuku**, s. 101; Talat Canbolat, **İşçi Buluşları**, İstanbul, Beta, 2007, s. 73; Aynı yazar, **İşçi Kavramı**, s. 57.

⁷⁰ Süzek, **İş Hukuku**, s. 123; Güzel, **Bağımlılık Unsuru**, s. 89; Narmanlıoğlu, **İş Hukuku**, s. 103-104; Canbolat, **İşçi Buluşları**, s. 72; Aynı yazar, **İşçi Kavramı**, s. 56-57.

Borçlar Kanunu⁷¹'nda yer alan tanımda⁷² değinilmeyen bağımlılık unsuruna, Türk Borçlar Kanunu'ndaki tanımda açıkça yer verilmiş ve böylece İş Kanunu'ndaki tanımla isabetli olarak paralellik sağlanmıştır⁷³.

e. Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu Bakımından

Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu⁷⁴'nun tanımlara ilişkin ikinci maddesinin üçüncü fıkrasında söz konusu Kanun'un uygulanması bakımından işçi kavramının 4857 sayılı İş Kanunu'nda tanımlandığı gibi olduğu hükme bağlanmıştır⁷⁵. Dolayısıyla, İş Kanunu bakımından yukarıda yapılan açıklamalar, burada da geçerli olacaktır.

f. Genel Değerlendirme

Yukarıdaki açıklamalar ışığında özetle işçi niteliğinin iş sözleşmesinin varlığına dayandığı, diğer iş görme sözleşmelerine göre çalışanların işçi sayılmadıkları ifade edilmelidir⁷⁶. İş sözleşmesi haricinde iş görme borcu doğuran eser (istisna), vekâlet veya yayım sözleşmesine göre çalışanlar işçi niteliğini haiz olmadıklarından, söz konusu sözleşmesel ilişkiler bağlamında FSEK md.18/f.2 hükmünün uygulanabilmesi mümkün değildir⁷⁷. Bu durumda, bir çalışma iliş-

⁷¹ Kanun No: 818, RG. 08.05.1926, S. 366.

⁷² Söz konusu Kanun'da yapılan tanıma göre hizmet akdi, bir mukaveledir ki onunla işçi, muayyen veya gayri muayyen bir zamanda hizmet görmeyi ve işsahibi dahi ona bir ücret vermeyi taahhüt eder (BK md. 313).

⁷³ Soyer, **Genel Hizmet Sözleşmesi**, s. 151; Centel, **Hizmet Sözleşmeleri**, s. 11; Canıklıoğlu, **Türk Borçlar Kanunu**, s. 80; Doğan Yenisey, **Hizmet Sözleşmesi**, s. 300.

⁷⁴ Kanun No: 6356, RG. 07.11.2012, S. 28460.

⁷⁵ Kanun'un ilgili maddesinin dördüncü fıkrasında ise istisna sayılabilecek bir hükme yer verilmiş ve iş sözleşmesi dışında ücret karşılığı iş görmeyi taşıma, eser, vekâlet, yayım, komisyon veya adi şirket sözleşmesine göre bağımsız olarak mesleki faaliyet olarak yürüten gerçek kişilerin de bu Kanun'un Sendikalar Hukuku'na ilişkin hükümleri bakımından işçi sayılacağı hükme bağlanmıştır. Ancak, tamamiyle sendikal örgütlenme bakımından önemli olan bu husus konumuzun dışında kaldığından, burada incelenmeyecektir.

⁷⁶ Çelik, **İş Hukuku Dersleri**, s. 33; Fevzi Şahlanan, "İş Sözleşmesinin Ayırt Edici Unsuru-Bağımlılık İlişkisi", **Tekstil İşveren Dergisi**, S. 380, Hukuk 65, Aralık 2011, s. 4; Süzek, **İş Hukuku**, s. 122; Güzel, **Bağımlılık Unsuru**, s. 84, 92; Narmanlıoğlu, **İş Hukuku**, s. 96; Aktay, Arıcı, Senyen/Kaplan, **İş Hukuku**, s. 28; Süleyman Başterzi, "Avukatla Bağitlanan Sözleşmenin Hukuki Niteliği, İş Sözleşmesinin Vekâlet ve Diğer İş Görme Sözleşmelerinden Ayrılması", **Sicil İş Hukuku Dergisi**, S. 17, Mart 2010, s. 179.

⁷⁷ Ayiter, **Hukukta Fikir ve San'at Ürünleri**, s. 247, 248; Atabek, **İşçinin Yaratıcı Gücünün Korunması**, s. 30; Cem Baygın, "Fikri Hukukta Yaratıcı Eser Sahibi ve Eser Üzerindeki Mali Hakları Kullanmaya Kanunen Yetkili Sayılan Kişiler", **Prof. Dr. Ömer Teoman'a 55. Yaş Günü Armağanı**, C. 1, İstanbul, Beta, 2002, s. 167; Arkan, **Bağılantılı Haklar**, s. 61, 120-121; Akkayan Yıldırım, **Sinema Eseri ve Sinema Eser Sahipliği**, s. 28; Gürsel Üstün, "FSEK. M.18.f.2'deki "İşin Mahiyeti" Sorunsalı Ve Bir Yargıtay Kararı'nın Eleştirisi", **Ankara Barosu Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku Dergisi**, Yıl: 5, C. 5, S. 2005/3, s. 91; Aydınçık, **Fikri Haklara İlişkin Lisans Sözleşmeleri**, s. 122, dn. 559; Ateş, **Telif Hakları**, s. 88; Yavuz, Alıca, Merdivan, **Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Yorumu**, s. 584. Aksi görüş, Mustafa Reşit Belgesay, **Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Şerhi**, İstanbul, M. Sıralar Matbaası, 1955, s. 35-36 (Yazara göre, madde metninde yer alan "memur" sözcüğü, işçiye nazaran gözetim altında olmaksızın çalışarak sipariş alan kimseyi ifade etmek için kullanılmıştır.); Erel, **Türk Fikir ve Sanat Hukuku**, s. 192; Cahit Suluk, **Yeni Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu: Telif Hakları ve**

kisi çerçevesinde meydana getirilen eserler bakımından, söz konusu hükme ilişkin esasların uygulanıp uygulanmayacağına tespit edilebilmesi için öncelikle çalışma ilişkisinin iş sözleşmesinden kaynaklanıp kaynaklanmadığının belirlenmesi gerekir. Bu bağlamda dikkat edilmesi gereken ölçüt “bağımlılıktır”. Zira, iş sözleşmesini diğer iş görme borcu doğuran sözleşmelerden ayıran en önemli unsur bağımlılıktır⁷⁸. Kısaca açıklamak gerekirse bağımlılık unsurunun içeriğini, işçinin, iş görme borcunu işverenin emir ve talimatları doğrultusunda, işverenin otoritesi altında yerine getirmesi ve tüm iş sürecinin işverence denetlenmesi teşkil eder⁷⁹. Başka bir ifadeyle bağımlı çalışma, işin, işveren tarafından belirlenen yer ve zamanda görüldüğü, araç-gereç ve hammadde kural olarak işverence sağlandığı, denetim ve gözetimin işverence yapıldığı ve görülen

Korsanlıkla Mücadele, İstanbul, Hayat, 2004, s. 74; Yusufoglu, **Mali Hak Sahibi Sayılmayan Haller**, s. 405. Esasen yazar, çalışmasının ilerleyen sayfalarında (bkz. s. 412) istisna sözleşmesi sonucu ortaya çıkan eserlerde, işçilerin yarattıkları eserlere uygulanan hükümlerin uygulanmasını mümkün olmadığını ifade ederek önceki görüşüyle çelişkili bir görüş ileri sürmüştür.

⁷⁸ Ekonomi, **Ferdi İş Hukuku**, s. 73; Çelik, **İş Hukuku Dersleri**, s. 85-90; Şahlanan, **İşçi Sıfatı**, s. 22; Aynı yazar, **Bağımlılık İlişkisi**, s. 4; Süzek, **İş Hukuku**, s. 225-232; Güzel, **Bağımlılık Unsuru**, s. 84, 95; Haluk Tandoğan, **Borçlar Hukuku-Özel Borç İlişkileri**, C. II, Beşinci Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2010, s. 35-36, 39; 376-377; Aydın Zevkliler, K. Emre Gökyayla, **Borçlar Hukuku-Özel Borç İlişkileri**, 13. Bası, Ankara, Turhan Kitabevi, 2013, s. 423; Demircioğlu, Centel, **İş Hukuku**, s. 65; Centel, **Hizmet Sözleşmeleri**, s. 11; Eyrenci, Taşkent, Ulucan, **Bireysel İş Hukuku**, s. 53-54; Narmanlıoğlu, **İş Hukuku**, s. 169-174; Demir, **İş Hukuku**, s. 48-51; Gülsevil Alpogut, “İş İlişkisinin Kurulması, Hükümleri ve İşin Düzenlenmesi”, **Yargıtay’ın İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Kararlarının Değerlendirilmesi 2010**, Ankara, 2012, s. 4-12; Mollamahmutoğlu, Astarlı, **İş Hukuku**, s. 314; Aktay, Arıcı, Senyen/Kaplan, **İş Hukuku**, s. 51; Canbolat, **İşçi Kavramı**, s. 58; Başterzi, **İş Sözleşmesi**, s. 178; Haluk Hadi Sümer, “İş Sözleşmesinin Bağımlılık Unsuru”, **Sicil İş Hukuku Dergisi**, S. 19, Eylül 2010, s. 68-69; O. Gökhan Antalya, “Hizmet Akdinin Tanımı, Unsurları ve Hukukî Niteliği (II)”, **Yargıtay Dergisi**, C. 13, S. 3, Temmuz 1987, s. 299. Görüleceği üzere söz konusu husus, doktrinde ittifakla kabul edilmektedir. İş sözleşmesinin benzer sözleşmelerden ayrılmasında bağımlılık unsurunun önemine Yargıtay da birçok kararında değinmektedir. Bkz. Y. 9.HD, 22.05.2012, E. 2009/46918, K. 2012/18823; Y. 9.HD, 12.04.2012, E. 2010/504, K. 2012/12468; Y. 22.HD, 02.04.2012, E. 2011/13115, K. 2012/6158; Y. 9.HD, 23.02.2012, E. 2009/42510, K. 2012/5605; Y. 9.HD, 30.01.2012, E. 2009/38371, K. 2012/2245; Y. 9.HD, 25.10.2010, E. 2008/37114, K. 2010/30362; Y. 9.HD, 30.01.2012, E. 2009/37836, K. 2012/2317. Karar metinleri için bkz. Şahin Çil, **İş Hukuku Yargıtay İlke Kararları (2011-2012 Yılları)**, 5. Bası, Ankara, Yetkin Yayınları, 2012, s. 48-62. Anayasa Mahkemesi de 1967 tarihli bir kararında, söz konusu hususu şu şekilde ifade etmiştir: “...Bu akdi, iş görmeye ilişkin diğer akidlerden ayıran, bu bağımlılık unsurudur. Hizmet akdinde işçi az veya çok işverene bağlıdır. Yani o, çalışmasını, hizmetini işverenin gözetimi ve yönetimi altında yapar... Hizmet akdinden başka akitlerde bağımlılık unsuru yoktur...” Anayasa Mahkemesi, 26-27.09.1967, E. 1963/336, K. 1967/29, RG. 19.10.1968, S. 13031.

⁷⁹ Ekonomi, **Ferdi İş Hukuku**, s. 74; Çelik, **İş Hukuku Dersleri**, s. 86; Şahlanan, **İşçi Sıfatı**, s. 22; Aynı yazar, **Bağımlılık İlişkisi**, s. 5; Süzek, **İş Hukuku**, s. 226-227; Güzel, **Bağımlılık Unsuru**, s. 97; Eyrenci, Taşkent, Ulucan, **Bireysel İş Hukuku**, s. 53-54; Narmanlıoğlu, **İş Hukuku**, s. 170-171; Demir, **İş Hukuku**, s. 49-51; Alpogut, **İş İlişkisi**, s. 6; Mollamahmutoğlu, Astarlı, **İş Hukuku**, s. 314-315; Aktay, Arıcı, Senyen/Kaplan, **İş Hukuku**, s. 51; Zevkliler, Gökyayla, **Borçlar Hukuku**, s. 423; Başterzi, **İş Sözleşmesi**, s. 181; Sümer, **Bağımlılık Unsuru**, s. 68-69; Antalya, **Hizmet Akdi**, s. 299, 304.

işin karşılığında ücretin ödendiği bir çalışmadır⁸⁰. Eser ve vekâlet sözleşmelerinde ise yüklenici ve vekil, iş sahibine ve vekâlet verene karşı bağımsız durumdadır⁸¹. Dolayısıyla, maddede hüküm altına alınan husus, işverene karşı hukuki-kişisel olarak bağımlı çalışan kişilerin meydana getirdikleri eserlere ilişkindir. Bağımlı çalışmanın olmadığı durumlarda işçiden bahsedilemeyeceğinden, FSEK md.18/f.2'nin uygulama alanı bulması da mümkün değildir⁸².

Alman hukukunda da aynı esas benimsenmekte, bir eserin Urheberrechtsgesetz⁸³ § 43'de ifadesini bulan iş ilişkisi içinde yaratıldığı kabulü için çalışanla çalıştıran arasında mutlaka kişisel bağımlılık ilişkisinin bulunması gerektiği, bağımsız çalışanlar bakımından söz konusu hükmün geçerli olmayacağı doktrinde⁸⁴ ifade edilmektedir.

Yargıtay ise 1994 tarihli bir kararında⁸⁵, hükümde öngörülen hukuki ilişkinin hizmet sözleşmesinin yanı sıra vekâlet veya istisna sözleşmesinden de kaynaklanabileceğini ifade etmiştir. Kanaatimizce, karar isabetli değildir. Zira, bu görüşün kabulü hâlinde, vekâlet veren veya iş sahibine karşı iş sözleşmesindeki gibi bir bağımlılık ilişkisi içinde bulunmayan, görece geniş bir serbestiye sahip vekil veya yüklenicinin meydana getirdiği eserler üzerindeki malî hakları kullanma yetkisi, vekâlet veren veya iş sahibine ait olacaktır. Bu çözüm tarzının, bağımlılık ilişkisinin söz konusu olduğu iş sözleşmesinin varlığı hâlinde

⁸⁰ Güzel, **Bağımlılık Unsuru**, s. 119-120.

⁸¹ Tandoğan, **Özel Borç İlişkileri**, s. 36, 377; Şahlanan, **İşçi Sıfatı**, s. 22; Zevkiler, Gökyayla, **Borçlar Hukuku**, s. 424-425; O. Gökhan Antalya, "Hizmet Akdinin Tanımı, Unsurları ve Hukukî Niteliği (III)", **Yargıtay Dergisi**, C. 13, S. 4, Temmuz 1987, s. 458, 463-464. Esasında, bu sözleşmeler bakımından da mutlak bir bağımsızlık söz konusu değildir. Zira, iş sahibi ve vekâlet verenin de emir ve talimat verme yetkisi vardır. Ancak, iş sözleşmesinden önemli ölçüde ayrıldıkları da açıktır. Bu ayrımı Yargıtay bir kararında şu şekilde ifade etmiştir: "...İstisna aktinde ise bir eserin ücret karşılığında yaratılması sözkonusudur. İstisna aktinde ücretin tesbitinde eser gözönünde tutulur. İş sahibinin talimat verme yetkisi ise elde edilecek sonuç içindir. Halbuki hizmet aktinde emir ve talimat yetkisi işçinin çalışma yerinin, işe başlangıç ve sona eriş saatinin işverence tesbiti biçimindedir..." Y. 10. HD, 14.03.1995, E. 1995/2008, K. 1995/2571, (Çevrimiçi) www.kazanci.com, 01.12.2012. Yine, vekâlet sözleşmesinden ayrılan noktayı Yargıtay 9. Hukuk Dairesi ilke kararlarıyla şu şekilde tespit etmektedir: "...Çalışanın işini kaybetme riski olmaksızın verilen görevi reddetme hakkına sahip olması (ki bu iş görme borcunun bir ifadesidir) durumunda, çalışan kişinin "bağımsız çalışan" olduğu kabul edilmelidir. Vekilin dilediği zaman sözleşmeyi sona erdirmeye hakkı, işverene karşı mutlak olmamakla birlikte bir ölçüde bağımsızlığını ortaya koymaktadır. Oysa işçi, işin gerçekleştirilmesi yönünden amaca uygun olmadığını düşündüğü bir talimatı, işverenin ısrarı karşısında yerine getirmeye zorundadır..." Kararların tarihleri, esas ve karar numaraları için bkz. yukarıda dn. 78.

⁸² İşçi buluşları bakımından da aynı esasın geçerli olduğu konusunda bkz. Canbolat, **İşçi Buluşları**, s. 67-68, 72; Aynı yazar, **İşçi Kavramı**, s. 56.

⁸³ Gesetz über Urheberrecht und verwandte Schutzrechte (Urheberrechtsgesetz) vom 9. September 1965 (BGBl. I S. 1273). Kanun metni için bkz. (Çevrimiçi) <http://www.gesetze-im-internet.de/urhg/index.html>, 01.12.2012.

⁸⁴ Schricker, Loewenheim, **Urheberrecht**, s. 885-886; Dreier, Schulze, **Urheberrechtsgesetz**, s. 803-804; Schack, **Urheberrecht**, s. 537; Dreyer, Kotthoff, Meckel, **Urheberrecht**, s. 707-708; Lettl, **Urheberrecht**, s. 168-169; Haberstumpf, **Handbuch des Urheberrechts**, s. 230-231.

⁸⁵ Y. 11.HD, 11.03.1994, E. 1994/982, K. 1994/2011, (Çevrimiçi) www.kazanci.com, 01.12.2012.

dahi çoğu kez işçi ve işverenin çıkarlarının çatıştığı gerçeği göz önüne alındığında bağımsız çalışan konumunda olan vekil ve yüklenicinin hak ve çıkarlarını zedeleyeceği açıktır.

Son olarak belirtmek gerekir ki çalışma ilişkileri iş sözleşmesine dayanan ve dolayısıyla hukuken işçi sayılmayan çırak ve stajyerler⁸⁶ bakımından da işverene bağımlılık söz konusu olduğundan⁸⁷ FSEK md.18/f.2, bu kişiler bakımından da geçerli olacaktır^{88 89}.

3. Çalıştıran ve Tayin Eden Kavramları

Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu md.18/f.2 gereğince işçi, hizmetli veya memurların işlerini görürken meydana getirdikleri eserler üzerindeki hakların bunları çalıştıran veya tayin edenlerce kullanılacağı öngörüldüğünden, çalıştıran ve tayin eden kavramlarından ne anlaşılması gerektiği konusu üzerinde durulmalıdır. Zira, Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nda söz konusu kavramlara ilişkin herhangi bir tanım yer almamaktadır.

İşçi kavramı açıklanırken belirtildiği üzere⁹⁰ işçi niteliğini haiz olmak, iş sözleşmesine tâbi bir çalışmanın varlığı durumunda söz konusu olur. Dolayısıyla, buradaki çalıştıran kavramı, iş sözleşmesinin karşı tarafı, yani "işveren" anlamında kullanılmıştır⁹¹.

İş Kanunu md.2'de işveren, işçi çalıştıran gerçek veya tüzel kişi yahut tüzel kişiliği olmayan kurum ve kuruluş olarak tanımlanmıştır. Tüzel kişi işveren, bir özel hukuk tüzel kişisi olabileceği gibi kamu hukuku tüzel kişisi de olabilecektir⁹².

Deniz İş Kanunu md.2'de yapılan tanıma göre, gemi sahibine veya kendisinin olmayan bir gemiyi kendi adına ve hesabına işleten kimseye işveren denir. Basın İş Kanunu'na göre ise (md.1, md.4) gazeteci çalıştıran kişiler işveren sayılırlar⁹³. Türk Borçlar Kanunu'nda işveren kavramına yer verilmemiştir.

⁸⁶ Çelik, **İş Hukuku Dersleri**, s. 38, 40; Süzek, **İş Hukuku**, s. 126-127, 130; Eyrenci, Taşkent, Ulucan, **Bireysel İş Hukuku**, s. 25-27; Narmanlıoğlu, **İş Hukuku**, s. 108; Mollamahmutoglu, Astarlı, **İş Hukuku**, s. 159-160, 162-163; Demir, **İş Hukuku**, s. 11, 13-14; Aktay, Arıcı, Senyen/Kaplan, **İş Hukuku**, s. 29-30.

⁸⁷ Canbolat, **İşçi Buluşları**, s. 66; Aynı yazar, **İşçi Kavramı**, s. 50, 64, 71.

⁸⁸ Nitekim, işçi buluşlarına ilişkin düzenlemeler getiren Patent Haklarının Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (KHK No:551, RG. 27.06.1995, S. 22326) md.16/f.3 uyarınca ücretsiz olarak ve belirli bir süreye bağlı olmaksızın hizmet gören stajyerler ve pratik yapan öğrencilerin de bu Kanun Hükmünde Kararname hükümlerine göre işçi sayılacağı hükme bağlanmıştır. Burada yer verilen "işçi sayılırlar" ifadesinin, "bu kişiler hakkında da işçi buluşlarına ilişkin hükümler uygulanır" şeklinde anlaşılması gerektiği doktrinde haklı olarak ifade edilmektedir. Bkz. Canbolat, **İşçi Kavramı**, s. 60-61.

⁸⁹ Aksi görüş, Ateş, **Telif Hakları**, s. 76.

⁹⁰ Bkz. Bölüm II, A, 2 altında yer verilen açıklamalar.

⁹¹ Duygun Yarsuvat, **Türk Hukukunda Eser Sahibi ve Hakları**, 2. Bası, İstanbul, Güray Matbaacılık, 1984, s. 80; Baygın, **Fikri Hukukta Yaratıcı Eser Sahibi**, s. 150.

⁹² Tunçomağ, Centel, **İş Hukukunun Esasları**, s. 57-58; Ekonomi, **Ferdi İş Hukuku**, s. 50-51; Çelik, **İş Hukuku Dersleri**, s. 41; Süzek, **İş Hukuku**, s. 132; Narmanlıoğlu, **İş Hukuku**, s. 109; Demir, **İş Hukuku**, s. 15; Mollamahmutoglu, Astarlı, **İş Hukuku**, s. 166.

⁹³ Süzek, **İş Hukuku**, s. 132; Narmanlıoğlu, **İş Hukuku**, s. 112.

Ancak, hizmet sözleşmesi tanımlanırken işçinin bağımlı olarak belirli veya belirli olmayan süreyle iş görmeyi işverene karşı üstleneceği ve işverenin de işçiye zamana veya yapılan işe göre ücret ödeyeceği belirtilmiştir. Böylece, Türk Borçlar Kanunu bakımından da işveren, hizmet sözleşmesinin işçi karşısındaki diğer tarafını teşkil etmektedir. Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu md.2/f.3'te tıpkı işçi kavramında söz konusu olduğu gibi işveren kavramı bakımından da İş Kanunu'na atıf yapıldığından, İş Kanunu'nda yer verilen tanım, burada da geçerli olacaktır.

Bu başlık kapsamında açıklanacak son husus, maddede yer verilen "ta-yin eden" kavramıdır. Söz konusu kavram, idare hukuku prensiplerine göre kamu gücünü elinde bulunduran ve bu güce dayanarak idarî bir tasarrufla memurları görevlendiren kamu kurum ve kuruluşlarını ifade etmek için kullanılmıştır⁹⁴.

4. Tüzel Kişinin Uzuvarı Kavramı

Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu md.18/f.2'nin ilk cümlesinde, aralarındaki özel sözleşmeden veya işin mahiyetinden aksi anlaşılmadıkça memur, hizmetli ve işçilerin işlerini görürken meydana getirdikleri eserler üzerindeki hakların bunları çalıştıran veya tayin edenlerce kullanılacağı düzenlenmiş, ikinci cümlesinde ise tüzel kişilerin uzuvarı hakkında da bu kuralın uygulanacağı hükme bağlanmıştır. Doktrinde⁹⁵, hükmün başarısız bir biçimde kaleme alınmış olduğu ifade edilmektedir. Bu görüşe göre, söz konusu hükümle aslında ifade edilmek istenen, eser sahibi gerçek kişinin tüzel kişi tarafından ithdam edilmesi durumunda, tüzel kişinin eser üzerindeki malî hakları kullanabileceğidir. Bu konuda ileri sürülen bir diğer görüş ise, bir tüzel kişinin bünyesinde çalışmakta olan memur, hizmetli veya işçilerin meydana getirdikleri eserler üzerindeki malî hakların bu kişileri çalıştıran veya tayin edenlerce kullanılmasının fıkranın ilk hükmü kapsamında değerlendirileceği yönündedir⁹⁶. Dolayısıyla, fıkranın ikinci cümlesinde, bir kamu hukuku veya özel hukuk tüzel kişisinin organını oluşturan gerçek kişilerin tüzel kişinin kuruluş amacı ve faaliyet alanıyla bağlantılı nitelikte meydana getirdikleri eserler üzerindeki malî hakların, tüzel kişi tarafından kullanılacağına hükme bağlandığı ifade edilmektedir⁹⁷.

⁹⁴ Baygın, **Fikri Hukukta Yaratıcı Eser Sahibi**, s. 150.

⁹⁵ Tekinalp, **Fikri Mülkiyet Hukuku**, s. 147.

⁹⁶ İlhan Öztrak, **Fikir ve Sanat Eserleri Üzerindeki Haklar**, 2. Bası, Ankara, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları No: 397, 1977, s. 42; Öztan, **Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku**, s. 252-253; Yavuz, Alıca, Merdivan, **Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Yorumu**, s. 595.

⁹⁷ Öztrak, **Fikir ve Sanat Eserleri**, s. 42; Öztan, **Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku**, s. 252-253; Erel, **Türk Fikir ve Sanat Hukuku**, s. 195; Kılıçoğlu, **Fikri Haklar**, s. 215; Baygın, **Fikri Hukukta Yaratıcı Eser Sahibi**, s. 159; K. Emre Gökyayla, **Telif Hakkı ve Telif Hakkının Devri Sözleşmesi**, 2. Bası, Ankara, Yetkin, 2001, s. 212; Arkan, **Bağlantılı Haklar**, s. 121; Mustafa Ateş, **Fikir ve Sanat Eserleri Üzerindeki Hakların Kapsamı ve Sınırlandırılması**, Ankara, Seçkin, 2003, s. 87; Suluk, Orhan, **Uygulamalı Fikri Mülkiyet Hukuku**, s. 298; Suluk, **Telif Hakları**, s. 72; Yavuz, Alıca, Merdivan, **Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Yorumu**, s. 595-596; Canbolat, **İşçi Kavramı**, s. 46. Yazar, hükmü, tüzel kişinin organları arasında hiçbir ayırım yapmadığı, dolayısıyla oldukça geniş bir kapsama sahip olduğu için eleştirmekte ve hükmün uy-

Kanaatimizce de hükmün ifade şekli isabetli değildir. Zira, fıkranın ilk cümlesinde yer verilen çalıştırın ifadesinin işveren, yani işçi çalıştırın gerçekteki veya tüzel kişi yahut tüzel kişiliği olmayan kurum ve kuruluş anlamına geldiği açıktır⁹⁸. Dolayısıyla, fıkranın ikinci cümlesinde yer verilen kural, ilk cümlelerin kapsamına girmeyen, başka bir ifadeyle iş sözleşmesinden doğan bir iş ilişkisinin bulunmadığı durumlara ilişkin olmalıdır. Şu hâlde, söz konusu hükümde tüzel kişilik bünyesinde meydana gelen bir iş ilişkisi kapsamında, tüzel kişi çalışanlarının yarattığı eserler üzerindeki mali hak sahipliğini düzenlemek amaçlanmışsa bu durum fıkranın ilk cümlesinde zaten düzenlenmiş bulunduğundan, hükmün madde metninden çıkarılması yerinde olacaktır. Buna karşılık anlatılmak istenen, bir tüzel kişinin organı bünyesinde örneğin yönetim kurulunda vekâlet sözleşmesiyle⁹⁹ görevlendirilmiş bulunan kişilerin görevleri nedeniyle tüzel kişinin faaliyet alanına ilişkin bir eser meydana getirmeleri durumunda, eser üzerindeki mali hakların tüzel kişi tarafından kullanılacağıysa bunun madde metninde daha açık bir şekilde ifade edilmesi gerekmektedir.

B. Eserin İşin Görülmesi Sırasında Meydana Getirilmiş Olması

Çalışanların meydana getirdiği eserler üzerindeki mali hakların FSEK md. 18/f.2 uyarınca çalıştırınlar tarafından kullanılabilmesinin koşullarından biri de çalışanların söz konusu eserleri, işlerini görürken meydana getirmeleridir. Zira, bu ilişkide eser, çalışanın yapması gereken iş, yerine getirmesi gereken bir görev niteliğindedir. Bir iş sözleşmesi kapsamında işçinin meydana getirdiği eser, işçinin temel borçlarından olan iş görme borcunun kapsamında-
dır. Başka bir ifadeyle iş sözleşmesinin konusunu, işverenin yapılmasını istediği eser oluşturur¹⁰⁰. Eserle iş arasında bir bağ söz konusu olmalıdır¹⁰¹. Örneğin, bilgisayar programı yapan şirketlerde, reklâm ajanslarında, gazetelerde, mimarlık bürolarında çalışanların iş görme borcunun konusunu temelde bir eser yaratmak oluşturmaktadır¹⁰². Çeşitli Yargıtay kararlarında da bir dergi bünyesinde çalışan karikatürist ve gülmece yazarlarının yarattıkları eserler¹⁰³, bir tercümanın tercüme bürosunda çalışırken yaptığı tercüme¹⁰⁴ üzerindeki mali hakların işverene ait olduğu¹⁰⁵ ifade edilmiştir. Bu anlamda, eser, bir çalı-

gulama alanının, tüzel kişilerin organlarından yönetim kuruluyla sınırlı olarak anlaşılması gerektiğini ileri sürmektedir.

⁹⁸ İşveren kavramı hakkında bkz. Bölüm II, A, 3 altında yer verilen açıklamalar.

⁹⁹ Yönetim kurulu üyesi kişilerle tüzel kişi arasında kural olarak vekâlet sözleşmesinin bulunduğu kabul edilir. Bkz. Süzek, **İş Hukuku**, s. 134.

¹⁰⁰ Tekinalp, **Fikri Mülkiyet Hukuku**, s. 145.

¹⁰¹ Arslanlı, **Fikir ve Sanat Eserleri**, s. 63; Ayiter, **Hukukta Fikir ve San'at Ürünleri**, s. 92; Erel, **Türk Fikir ve Sanat Hukuku**, s. 192; Garon, Ziff, **Work Made for Hire**, s. 511.

¹⁰² Ayiter, **Hukukta Fikir ve San'at Ürünleri**, s. 91; Tekinalp, **Fikri Mülkiyet Hukuku**, s. 145; Okutan Nilsson, **Tüzel Kişinin Eser Sahipliği Sorunu**, s. 472; Ateş, **Telif Hakları**, s. 89, 91-92.

¹⁰³ Y. 11.HD, 14.10.1993, E. 1992/4962, K. 1993/6493; Y. 11.HD, 16.03.1995, E. 1994/7649, K. 1995/1971. Karar metinleri için bkz. Suluk, Orhan, **Uygulamalı Fikri Mülkiyet Hukuku**, s. 306-309.

¹⁰⁴ Y. 11.HD, 27.12.1999, E. 1999/9038, K. 1999/10798. Karar metni için bkz. Suluk, Orhan, **Uygulamalı Fikri Mülkiyet Hukuku**, s. 310.

¹⁰⁵ Söz konusu kararlar, henüz FSEK md.18 hükmü 4630 sayılı Kanun'la değişikliğe uğramadan verilmiş olduğundan, kararlarda işverenin eser üzerindeki mali hakları

şan tarafından meydana getirilse dahi çalışanın görmekte olduğu iş çerçevesinde, bu işin icabı olarak yaratılmamışsa çalışanın meydana getirdiği eserler kapsamında değerlendirilmeyecektir¹⁰⁶. Örneğin, mimarlık bürosunda çalışan bir mimarın yazdığı şiir kitabı, eserle iş arasında bağlantı kurulamayacağından, bu kapsamda ele alınmayacaktır.

Çalışanın işin görülmesi sırasında meydana getirdiği eserin işiyle bağlantılı olması durumunda, yaratıcı çalışmanın nerede ve ne zaman yapıldığının bir önemi olmayacaktır¹⁰⁷. Zira, diğer iş ilişkilerinden farklı olarak fikir ve sanat eserleri alanına giren çalışmalar bakımından, yer veya zaman itibarıyla kesin sınırların olduğunu kabul etmek mümkün değildir¹⁰⁸.

Çalışan-çalıştıran ilişkisinde yaratılan eserin işle maddi bir bağının olması gerektiğine ilişkin birkaç Yargıtay kararına değinmekte yarar vardır. Yargıtay, 1989 tarihli bir kararında¹⁰⁹ bir avukatlık bürosunda iş sözleşmesiyle çalışan avukatın, işverenin isteğiyle hazırladığı Kat Mülkiyeti Kanunu'nun uygulanması hakkında kitabın avukatlık mesleğinin kapsamına girmediğini, ayrı bir emek mahsulü olduğunu kabul etmiştir. Dolayısıyla da dâvacı avukatın iş sözleşmesi feshedildikten sonra kitabın, dâvacıdan izin alınmaksızın başka bir ad altında ve eseri hazırlayanın dâvalı hukuk bürosu olarak belirtilip yayımlanması karşısında, dâvacının maddi ve manevi tazminat taleplerinin kabul edilmesi gerektiğine karar vermiştir. Kanaatimizce de karar yerindedir. Zira, işverenin isteğiyle hazırlanmış olsa da bir kanunun uygulanmasına ilişkin kitabın, avukatlık mesleğinin, dolayısıyla işçinin iş görme borcunun kapsamında değerlendirilmesi olanağı yoktur. Kaldı ki avukat, söz konusu kitabı yalnızca büroda çalışanların yararlanması amacıyla yazmış da olabilir. Başka bir ifadeyle burada yaratılan eser, örneğin reklâm ajanslarında çalışanların iş görme

kullanma yetkisinden değil, mali hak sahipliğinden bahsedilmektedir. Hükmün tarihi gelişimi hakkında bkz. Bölüm I altında yer verilen açıklamalar.

¹⁰⁶ Tekinalp, **Fikri Mülkiyet Hukuku**, s. 147; Gökyayla, **Değişikliklerin Değerlendirilmesi**, s. 19, dn. 41; Suluk, Orhan, **Uygulamalı Fikri Mülkiyet Hukuku**, s. 298; DuBoff, **An Academic's Copyright**, s. 30; Garon, Ziff, **Work Made for Hire**, s. 505.

¹⁰⁷ Bernhard Recher, **Der Arbeitnehmer als Urheber und das Recht des Arbeitgebers am urheberrechtsschutzfähigen Arbeitsergebnis**, Zürich, Schulthess Polygraphischer Verlag, 1975, s. 227; Rehbindler, **Urheberrecht**, s. 248; Wandtke, Bullinger, **Urheberrecht**, s. 667; Schrickler, Loewenheim, **Urheberrecht**, s. 889; Dreier, Schulze, **Urheberrechtsgesetz**, s. 805-806; Dreyer, Kotthoff, Meckel, **Urheberrecht**, s. 708; Haberstumpf, **Handbuch des Urheberrechts**, s. 232; Mathis, **Der Arbeitnehmer als Urheber**, s. 52-54; Öztan, **Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku**, s. 248; Garon, Ziff, **Work Made for Hire**, s. 511. Aynı esasın, sınai haklar bakımından gündeme gelebilecek "işçi buluşları" bakımından da kabul edildiği görülmektedir. Buluş, iş ilişkisi çerçevesinde gerçekleştirilmiş olduğu sürece buluşun işçi buluşu olarak nitelendirilebilmesi bakımından, çalışma saatleri içinde veya dışında gerçekleştirilmiş olmasına bir önem atfedilmeyecektir. Bkz. Tekinalp, **Fikri Mülkiyet Hukuku**, s. 561; Canbolat, **İşçi Buluşları**, s. 183.

¹⁰⁸ Öztan, **Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku**, s. 248-249. Amerika Birleşik Devletleri Indiana Bölge Mahkemesi de verdiği bir kararda, eserin hazırlık çalışmalarının çalışanın işyeri veya normal çalışma saatleri dışında yapılmış olması gerçeğinin, bu hazırlık çalışmalarını görülen işin kapsamı dışına çıkarmayacağını kabul etmiştir. Marshall v. Miles Laboratories, Incorporated, 647 F. Supp. 1326, 1330 (N.D. Ind. 1986). Karar metninin ilgili kısmı için bkz. Garon, Ziff, **Work Made for Hire**, s. 511.

¹⁰⁹ Y. 11.HD, 30.01.1989, E. 1998/5471, K. 1989/384. Karar metni için bkz. Suluk, Orhan, **Uygulamalı Fikri Mülkiyet Hukuku**, s. 311.

borcu kapsamında meydana getirdikleri eserlerden farklı olarak iş sözleşmesinin konusunu oluşturmamaktadır.

Yargıtay, benzer bir kararında da¹¹⁰ dershanede çalışan bir öğretmenin hazırladığı kitap üzerindeki tüm hakların öğretmene ait olduğundan bahisle kitabın başka bir ad altında ve eser sahibi olarak da başka bir öğretmenin adına yer verilerek yayımlanması karşısında, dâvacının maddî ve manevî tazminat taleplerinin kabulüne karar vermiştir. Söz konusu karar, doktrinde¹¹¹, dershanede çalışan bir coğrafya öğretmenin görev kapsamına kitap yazmak girmeyeceği için isabetli bulunmuştur. Öte yandan, Yargıtay'ın aksi yönde karar verdiği de görülmektedir. Gerçekten Yargıtay, 2003 tarihli bir kararında¹¹², dershanede çalışan bir öğretmenin hazırladığı üniversite giriş sınavına yönelik soru-cevap test kitapları üzerindeki malî hakların sahibinin işveren dershane olduğuna karar vermiştir. Görüleceği üzere Yargıtay'ın bu konudaki kararları istikrarlı değildir. Kanaatimizce, çalışanlar tarafından yaratılan eserler bakımından, eserin işin görülmesi kapsamında meydana getirilip getirilmediğinin tespiti büyük önem taşımaktadır. Bu hususun sağlıklı tespit edilebilmesi için öncelikle çalışanın görev kapsamına nelerin girdiğinin belirlenmesi gerekmektedir. Bunun için de çalışma ilişkisini düzenleyen kuralların incelenmesi şarttır. Bu noktada çalışanın işletmedeki işlevi, somut görevi, yaratılan eserin işveren tarafından kullanılabilirliği gibi ölçütler de yol gösterici olabilir¹¹³. Yukarıda yer verilen Yargıtay kararlarına konu uyumsuzluk bakımından şu çözüm yolu izlenebilir: Bir dershanede iş sözleşmesiyle çalışan öğretmenin iş görme borcunun kapsamına kural olarak kitap yazmak girmez. Öğretmenin bu anlamda esas görevi öğrencilere ders vermektir. Ancak, sözleşmede, derste anlatılan her konunun sonunda öğrencilerin bilgisini sınamak adına öğretmenin, soru-cevap test kitapçıkları hazırlayacağı kararlaştırılmış olabilir. Bu takdirde, eser sahibi yine hiç şüphesiz eseri meydana getiren öğretmendir. Ancak, eser üzerindeki malî hakları kullanma yetkisi işveren dershaneye ait olacaktır¹¹⁴. Bu noktada dikkat edilmesi gereken, "işin mahiyetinden aksinin anlaşılması" hususudur. Zira, sözleşmede kararlaştırılmış olsa bile söz konusu eser, öğrencilerin bilgisini sınamak için hazırlanmış olma durumunu aşarak daha farklı nitelikleri haiz bir esere dönüşürse bu durumda çalıştıran, eser üzerindeki malî hakları kullanamayacaktır¹¹⁵.

¹¹⁰ Y. 11.HD, 03.05.2004, E. 2003/11009, K. 2004/4829. Karar metni için bkz. Suluk, Orhan, **Uygulamalı Fikri Mülkiyet Hukuku**, s. 315.

¹¹¹ Tekinalp, **Fikri Mülkiyet Hukuku**, s. 145; Aydınçık, **Fikri Haklara İlişkin Lisans Sözleşmeleri**, s. 121, dn. 558.

¹¹² Y. 11.HD, 02.06.2003, E. 2003/52, K. 2003/5787. Karar metni için bkz. Suluk, Orhan, **Uygulamalı Fikri Mülkiyet Hukuku**, s. 316-317.

¹¹³ Schricker, Loewenheim, **Urheberrecht**, s. 888-889; Dreier, Schulze, **Urheberrechtsgesetz**, s. 805; Dreyer, Kotthoff, Meckel, **Urheberrecht**, s. 708; Haberstumpf, **Handbuch des Urheberrechts**, s. 232.

¹¹⁴ Benzer yönde, Ateş, **Telif Hakları**, s. 90.

¹¹⁵ "İşin mahiyetinden aksinin anlaşılması" hususunda bkz. Bölüm II, C, 2 altında yer verilen açıklamalar.

C. Sözleşme veya İşin Mahiyetinden Aksinin Anlaşılması

1. Sözleşmeden Aksinin Anlaşılması

Çalışanların meydana getirdiği eserlere ilişkin mali hakların işverenler tarafından kullanılacağı, ancak bunun aksinin sözleşmeyle kararlaştırılabileceği veya işin mahiyetinden anlaşılabilmesi FSEK md.18/f.2'de bir karine olarak düzenlenmiştir¹¹⁶. Hüküm, bu yönüyle bir yedek hukuk kuralı niteliğini haizdir¹¹⁷. Böylece, taraflar dilerlerse çalışma koşullarını düzenleyen kuralarda, işçinin yarattığı eser üzerindeki mali hakları bizzat kullanabileceğini kararlaştırabilirler¹¹⁸. Maddenin ifadesinden anlaşılması gereken kanaatimizce budur. Çalışanlara ait eser sahipliğinin, sözleşmede aksi kararlaştırılmışsa çalıştırana ait olacağına ilişkin yorum, Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nda benimsenen yaratma ilkesine aykırılık teşkil edeceğinden, maddenin bu şekilde yorumlanması mümkün değildir¹¹⁹.

2. İşin Mahiyetinden Aksinin Anlaşılması

"İşin mahiyeti" kavramı da doktrinde üzerinde durulan bir konu olmuştur. Bir görüş, eser, işin görülmesi sırasında meydana getirilmiş olsa da işin mahiyetinden aksinin anlaşıldığı durumlarda -örneğin bir başyazarın makalesinde veya profesörün ders notlarında olduğu gibi- hükmün uygulanmayacağı yönündedir¹²⁰. Amerikan hukukunda da açık bir yasal düzenleme olmamasına karşın yükseköğretim kurumlarında görev yapan profesörlerin ders notları ve bilimsel çalışmaları bakımından, yargı kararlarında¹²¹ ve doktrinde¹²² "work

¹¹⁶ Öztrak, **Fikir ve Sanat Eserleri Üzerindeki Haklar**, s. 40; Yarsuvat, **Eser Sahibi ve Hakları**, s. 80-81; Erel, **Türk Fikir ve Sanat Hukuku**, s. 193; Gökyayla, **Telif Hakkı Sözleşmesi**, s. 210-211; Aynı yazar, **Değişikliklerin Değerlendirilmesi**, s. 19, dn. 41; Ateş, **Fikir ve Sanat Eserleri**, s. 86; Aynı yazar, **Telif Hakları**, s. 91; Yavuz, Alıca, Merdivan, **Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Yorumu**, s. 594.

¹¹⁷ Tekinalp, **Fikri Mülkiyet Hukuku**, s. 144; Baygın, **Fikri Hukukta Yaratıcı Eser Sahibi**, s. 152; Suluk, **Telif Hakları**, s. 72; Yavuz, Alıca, Merdivan, **Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Yorumu**, s. 594.

¹¹⁸ Erel, **Türk Fikir ve Sanat Hukuku**, s. 193; Baygın, **Fikri Hukukta Yaratıcı Eser Sahibi**, s. 152; Suluk, Orhan, **Uygulamalı Fikri Mülkiyet Hukuku**, s. 299; Üstün, **İşin Mahiyeti Sorunsalı**, s. 122; Genç Arıdemir, **Çoğaltma ve Yayma Hakları**, s. 41; Ateş, **Fikir ve Sanat Eserleri**, s. 86; Aynı yazar, **Telif Hakları**, s. 91; Haluk İnanıcı, "İlim ve Edebiyat Eserleri Açısından 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Değişiklik Tasarısı ve Bazı Pratik Telif Sorunları", **İstanbul Barosu Dergisi**, C. 73, S. 10-11-12, 1999, s. 984; Yavuz, Alıca, Merdivan, **Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Yorumu**, s. 594.

¹¹⁹ Doktrinde Tekinalp, hükümde yer alan "aksi anlaşılmadıkça" ifadesinin nasıl yorumlanması gerektiğinin tartışmaya açık olduğunu ifade ettikten sonra ilk yorum tarzı olarak bu durumda, çalıştırana eser sahipliğinin kabul edilebileceğini belirtmiştir. Ancak, yazara göre, sonuç itibarıyla bu yorum tarzı, Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun bugünkü sistemine uygun değildir ve bu nedenle söz konusu ibareden anlaşılması gereken, eser üzerindeki mali hakları kullanma yetkisinin de çalıştırana ait olacağına sözleşmede kararlaştırılabileceğidir. Bkz. Tekinalp, **Fikri Mülkiyet Hukuku**, s. 147.

¹²⁰ Hirsch, **Fikri Sây**, s. 81; Aynı yönde, Yavuz, Alıca, Merdivan, **Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Yorumu**, s. 575-576, dn. 13; Gökyayla, **Telif Hakkı**, s. 211. Yazar, bir profesörün hazırladığı yazılı bir eserin veya bir panelde yaptığı açıklamaların üzerindeki hakların kullanılmasında bakımından, devletin veya ilgili kurumun, işin niteliği gereği yetkili olamayacağını ifade etmektedir.

¹²¹ Bkz. Williams v. Weisser, 273 Cal. App. 2d 726, 78 Cal. Rptr. 542 (Court of Appeals, 2d, 1969); Weinstein v. University of Illinois, 811 F.2d 1091 (Court of Appeals, 7th

Circuit 1987). Karar metinleri için bkz. (Çevrimiçi) <http://law.justia.com/cases/california/calapp2d/273/726.html>; <http://law.justia.com/cases/federal/appellate-courts/F2/811/1091/205749/>, 01.12.2012. Esasında son kararda, 1976 tarihli Federal Telif Hakkı Kanunu (17 U.S.C.) § 201(b) hükmünün, çalışanın meydana getirdiği eser üzerindeki tüm hakları, aksine bir sözleşme yapılmadıkça çalıştırana verdiği, hükmün, tüm akademik makaleleri “work made for hire” kapsamına sokacak kadar genel olduğu, dolayısıyla da münhasır kontrolü, öğretim üyelerinden ziyade üniversitelere tanındığı ileri sürülmüştür. Görüleceği üzere temyiz mahkemesi aslında Kanun’un açık ifadesi karşısında öğretim üyeleri tarafından meydana getirilen akademik çalışmaların “work made for hire” kapsamında değerlendirileceği ve dolayısıyla aksine bir anlaşma olmadıkça eser üzerindeki hakların üniversiteye ait olacağını ileri sürmüştür. Bu noktada, davalı Illinois Üniversitesi’nin, fikri mülkiyet mevzuatında 1978 yılında yapılan değişikliklere cevap olarak profesörler dâhil kendi çalışanlarına ilişkin olarak kabul ettiği, “work made for hire” doktrininin tanımlandığı politikası karşımıza çıkmaktadır. Söz konusu politika uyarınca profesörler, belirtilen üç istisna dışında meydana getirdikleri eserler üzerinde telif hakkı sahibi olacaklardır. Bölge Mahkemesi, davalı Weinstein’in çalışmasının, üçüncü istisnayı oluşturan “çalışmanın özel gereksinimi veya tayin edilmiş bir üniversite görevi olarak yaratılan eserler” kapsamına girdiğine, dolayısıyla da yazılan makale üzerindeki telif hakkının üniversiteye ait olduğuna karar vermiştir. Temyiz mahkemesi ise üniversitenin kabul ettiği politikaya ilişkin bu yorum tarzının, fakülte mensuplarının yarattıkları eserler üzerinde telif hakkı sahibi olmalarına yönelik kurala istisna teşkil eden üç kategorinin rolü ile ters düşmekte olduğunu ileri sürmüştür. Zira, bir üniversite bütün öğretim üyelerinin yazmasına gereksinim duymaktadır. Kararda, ayrıca davalı üniversitenin de işin görülmesi sırasında bir teorem kanıtlayan matematik profesörünün, bu kanıtın yer aldığı makaleye ilişkin telif hakkının sahibi olacağını kabul ettiği ifade edildikten sonra bunun, Fikri Mülkiyet Hukuku’nun başlangıcından beri kabul edilen ve üniversitenin benimsediği politikanın da devamını öngördüğü “akademik gelenek” olduğuna işaret edilmiştir. Benzer bir yaklaşım için bkz Hays v. Sony Corporation of America, 847 F.2d 412 (7th Circuit 1988). Davada temyiz mahkemesi, 1976 tarihli Kanun’a kadar “work made for hire” kanunî teriminin tanımlanmadığını ve bazı mahkemelerin akademik yazıların “work made for hire” kapsamında değerlendirilmediği bir “öğretmen istisnası” benimsediklerini belirtmiştir. Söz konusu istisnanın gerekçelerine kısaca değindikten sonra da akademik yazıların “work made for hire” doktrinine istisna teşkil ettiği varsayımına ilişkin gerekçelerin, bugün için de geçmişte olduğu kadar etkili olduğunu ifade etmiştir. Bununla birlikte, mahkeme kararında doktrine atuf yapılarak 1976 tarihli Federal Telif Hakkı Kanunu’nun “öğretmen istisnası”nı ilga ettiği görüşünün büyük ölçüde kabul edildiği belirtilmiştir. Ancak, söz konusu Kanun’un “öğretmen istisnası”nı ilga ettiği kabul edilse dahi bunun büyük ihtimâle bilinçsiz olarak yapıldığı, zira, yasama tarihçesi (yasama çalışmalarını) incelendiğinde bu konuya ilişkin bir tartışmanın gündeme gelmediği ve Kongre’nin söz konusu istisnayı neden ilga etmek isteyebileceğine ilişkin siyasi veya diğer gerekçelerin de akla gelmediği ifade edilmiştir. Kararın devamında şu ifadelere yer verilmiştir: “Hükümlerin yorumunda lafzî yorumu esas alan bir için 1976 tarihli Federal Telif Hakkı Kanunu’nun “öğretmen istisnası”nı ilga ettiği sonucu kaçınılmaz gözükabilir. Gerekçe olarak da akademik çalışma kapsamında olan bir akademik yazının “work made for hire” kapsamına girdiği ve dolayısıyla çalıştırana haklarının devrini öngören yazılı ve imzalı açık bir feragatname olmadıkça söz konusu yazıya ilişkin telif hakkının çalıştırana ait olduğu ileri sürülebilir. Ancak, varılacak bu sonucun, akademik kuruluşların yerleşmiş uygulamalarına vereceği zarar, “work made for hire doktrini”nin temel düşüncesi ile akademik üretimin koşulları arasındaki uyumsuzluk ve Kongre’nin “öğretmen istisnası”nı ilga etmek istediğine dair herhangi bir emarenin söz konusu olmaması göz önüne alındığında konuya ilişkin bir karar vermek gerekirse şu sonuca varabiliriz ki 1976 tarihli Federal Telif Hakkı Kanunu’nun kabulünden sonra da söz konusu istisna varlığını sürdürmektedir.” Karar

made for hire” doktrinine ilişkin “öğretmen istisnası (teacher exception)” kabul edilmektedir. İstisna uyarınca profesörler, eğitim kurumlarında istihdam edilmelerine karşın bu istihdam ilişkisine önem atfedilmemesi ve meydana getirdikleri ders notları ve bilimsel çalışmalar bakımından eser sahibi, dolayısıyla da söz konusu eserler üzerindeki telif hakkının sahibi sayılmaktadırlar¹²³. Gerçekten, bir profesörün meydana getirdiği kitap, makale ve öğretim gereçleri (ders notları vb.) esasında profesör, üniversitenin çalışanı olmasına rağmen gördüğü iş kapsamında değerlendirilmemelidir¹²⁴. Söz konusu istisnanın benimsenmesinin temel gerekçelerinden biri, akademik özgürlüğün sağlanmasıdır¹²⁵. Zira, üniversitenin, öğretim üyesi tarafından meydana getirilen eser üzerinde telif hakkı sahibi olduğu kabul edilecek olursa üniversite, eserin yayımlanmasını engelleyebilecek, nerede ve ne zaman yayımlanacağına karar verebilecek, eseri istediği şekilde kısaltabilecek, gözden geçirip değiştirebilecektir¹²⁶ ki bu hususun akademik özgürlükle bağdaşmayacağı açıktır.

Bir diğer görüş, çalışanın eser üzerine sahip sıfatıyla adını koymasının işin mahiyetinden aksinin anlaşılacağı duruma örnek teşkil edeceği yolundadır¹²⁷. Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu’nun bugün kabul ettiği sistem uyarınca eser sahipliği ve manevî haklar (Adın belirtilmesi yetkisi, md.15 gereği sınırlı sayı prensibine göre belirlenen manevî haklardandır.) zaten çalışana ait oldu-

metni için bkz. (Çevrimiçi) http://www.leagle.com/decision/19881259847F2d412_11198, 01.12.2012.

¹²² Lape, **Ownership of Copyrightable Works**, s. 236-238, 246, 268-269; Sandler, **Copyright Ownership**, s. 239, 244, 260-261; Jed Scully, “The Virtual Professorship: Intellectual Property Ownership of Academic Work in a Digital Era”, **Mc George Law Review**, Volume: 35, Issue: 2, 2004, s. 252-254, 257, 267, (Çevrimiçi) <http://heinonline.org>, 01.12.2012. Buna karşılık doktrinde, 1909 tarihli Telif Hakkı Kanunu’nda (Act of March 4, 1909, ch. 320, Pub. L. No. 60-320, 35 Stat. 1075) tanımı yapılmayan “work made for hire” doktrininin, 1976 tarihli Kanun’da açıkça tanımlanması ve bu tanımda söz konusu doktrine istisna olarak yalnızca, taraflar arasında aksi yönde yazılı bir anlaşmanın bulunmasının öngörülmesi karşında, öğretmen istisnasının varlığını sürdürdüğünden bahsedilemeyeceği de ileri sürülmüştür. Bkz. DuBoff, **An Academic’s Copyright**, s. 25-26, 33, 37; Rochelle Cooper Dreyfus, “The Creative Employee and the Copyright Act of 1976”, **University of Chicago Law Review**, Volume: 54, 1987, s. 595-600, (Çevrimiçi) <http://heinonline.org>, 01.12.2012; Laughlin, **Copyright to Faculty Created Web Sites**, s. 578; Kim, **Work for Hire Doctrine**, s. 358-362. Bununla birlikte, söz konusu istisnanın özellikle akademik özgürlük ve akademik çalışmaların doğası gereği şart olduğu ve bu yönde bir istisnaya Kanun’da açıkça yer verilmesi gerektiği yazarlarca kabul edilmektedir. Bkz. DuBoff, **An Academic’s Copyright**, s. 34-37; Dreyfus, **The Creative Employee**, s. 638-639; Laughlin, **Copyright to Faculty Created Web Sites**, s. 583-584.

¹²³ Sandler, **Copyright Ownership**, s. 232, 239-240.

¹²⁴ Robert A. Gorman, “Copyright Conflicts on the University Campus: The First Annual A. Meyer Memorial Lecture”, **Journal of the Copyright Society of the U.S.A.**, Volume: 47, 2000, s. 303, (Çevrimiçi) <http://heinonline.org>, 01.12.2012.

¹²⁵ Gorman, **Copyright Conflicts**, s. 303; Sandler, **Copyright Ownership**, s. 232-233.

¹²⁶ Gorman, **Copyright Conflicts**, s. 303.

¹²⁷ Arslanlı, **Fikrî Hukuk Dersleri**, s. 64. Benzer bir görüş için bkz. Belgesay, **Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Şerhi**, s. 36-37. Yazar, çalıştırılanların eser sahibi kabul edildikleri dönemde, eseri yaratan memur, hizmetli veya işçilerin ismi eserde belirtilecek ise bu kimselerin, eserin sahibi olacaklarını ve manevî hakları kullanabileceklerini ileri sürmüştür.

ğundan, eser sahipliğinin çalıştırana tanındığı dönemde ileri sürülen bu görüşü mevcut sistem dâhilinde kabul etmek mümkün değildir¹²⁸.

Bir başka yazar¹²⁹, konusu fikri bir çaba olan iş ilişkisinin içinde bulunmakla birlikte, “fikrini bağımsızca ifade etme” durumunda olan kişinin, hükümde öngörülen karineyi bertaraf edeceği görüşündedir.

İleri sürülen bir diğer görüş uyarınca söz konusu ifadeden anlaşılması gereken, çalışanın işverenin talimatına hiçbir şekilde bağlı olmaması ve/veya BK md.385¹³⁰’ten hareketle eserin, işverenin çizdiği plan dâhilinde meydana getirilmemiş olmasıdır¹³¹.

Yine, bu konuda göz önünde tutulabilecek en önemli ölçütlerden birinin “işletmenin ve işin amacı” olduğu da savunulmaktadır¹³². Bu görüşe göre, iş sözleşmesinde, işçinin meydana getireceği eserin nasıl değerlendirileceği konusunda bir hüküm bulunmuyorsa işletmenin ve işin amacına, meydana getirilen eserin işveren için ne anlam ifade ettiğine bakılabilir¹³³.

Kanaatimizce, iş ilişkisi içerisinde bulunulsa da işletmenin ve işin amacından hareket edilerek ve fikrini bağımsızca ifade etme ölçütüne ağırlık verilerek sonuca gidilmesi isabetli olacaktır. Yargıtay’ın yukarıda açıklanan kararına¹³⁴ konu olan uyuşmazlıkta görüldüğü gibi bir avukatın uygulamaya yönelik bir hukuk kitabı yazması, her şeyden önce iş görme borcunun kapsamına dâhil edilemeyeceğinden FSEK md.18/f.2 hükmünün kapsamı dışındadır. Aynı sonuca “işin mahiyetinden aksinin anlaşılması” ibaresiyle de gitmek mümkündür. İşverenin talimatıyla da olsa bir hukuk kitabı yazan avukatın yazdığı eser üzerindeki mali hakları kullanma yetkisi, işin mahiyeti gereği işverene ait olmayacaktır. Dolayısıyla, “eserin işin görülmesi sırasında meydana getirilmesi” koşulu ile “işin mahiyetinden aksinin anlaşılması” koşullarının zaman zaman birbirine yaklaşabileceği ifade edilmelidir. Nitekim, doktrinde¹³⁵ verilen bir örnek de küçük el sanatları atölyesinde çalışan işçinin, iş ilişkisi içinde de olsa küçük el sanatı olarak nitelendirilemeyecek bir sanat eseri yaratması durumuna ilişkindir. Gerçekten, söz konusu durumda iş ilişkisi içinde gerçekleşmiş bir yaratma olgusu mevcuttur. Ancak, işin mahiyeti gereği işverenin eser üzerindeki mali hakları kullanma yetkisi söz konusu olmayacaktır.

III. ÇALIŞTIRANLARA TANINAN HAKKIN HUKUKİ NİTELİĞİ

A. Genel Olarak

Çalışanların meydana getirdiği eserler bakımından FSEK md.18/f.2’de çalıştıranlara tanınan hakkın hukuki niteliğinin tespiti önem arz etmektedir.

¹²⁸ Söz konusu görüş, ileri sürüldüğü dönemde de eleştirilmiş, çalışanın eser üzerine adını koymuş olmasının, bu ibarenin yorumunda tek başına belirleyici olmaması gerektiği ifade edilmiştir. Bkz. Ayiter, **Hukukta Fikir ve San’at Ürünleri**, s. 93.

¹²⁹ Ayiter, **Hukukta Fikir ve San’at Ürünleri**, s. 93.

¹³⁰ Bu konuda bkz. Bölüm III, C altında yer verilen açıklamalar.

¹³¹ Üstün, **İşin Mahiyeti Sorunsalı**, s. 137.

¹³² Gökyayla, **Değişikliklerin Değerlendirilmesi**, s. 19, dn. 41.

¹³³ Gökyayla, **Değişikliklerin Değerlendirilmesi**, s. 19, dn. 41.

¹³⁴ Y. 11.HD, 30.01.1989, E. 1998/5471, K. 1989/384. Karar metni için bkz. Suluk, Orhan, **Uygulamalı Fikri Mülkiyet Hukuku**, s. 311.

¹³⁵ Ayiter, **Hukukta Fikir ve San’at Ürünleri**, s. 93.

Hakkın hukukî niteliği konusunda doktrinde ileri sürülen bir görüş, söz konusu hükümlerle çalışanlara eser üzerinde malî hak sahipliği tanındığıdır¹³⁶. Kanaatimizce, madde metninin açık ifadesi karşısında, çalışanların eser üzerindeki malî hakları kanun gereği doğrudan ve aslen iktisap edeceklerini¹³⁷ savunmak isabetli değildir.

Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'na ilişkin tarihi süreç incelendiğinde¹³⁸ 1951 tarihinde kabul edilen Kanun'da, çalışanların meydana getirdiği eserler üzerinde çalışanların eser sahipliğinin kabul edildiği görülecektir (md.8/f.2). 1995 yılında kabul edilen 4110 sayılı Kanun ise, 8. maddeyi değiştirerek çalışanların işlerini görürken meydana getirdiği eserlerin malî hak sahiplerinin bunları çalışanlar olduğu kuralını getirmiştir. FSEK md.8/f.2'de yer alan hüküm, 2001 yılında kabul edilen 4630 sayılı Kanun'la "Hakların kullanılması" başlığı altında yer verilen 18. maddenin ikinci fıkrasına aktarılmış ve çalışanlar tarafından meydana getirilen eserler üzerindeki hakların çalışanlar tarafından kullanılacağı hükme bağlanmıştır. Dolayısıyla, söz konusu düzenleme ile çalışanlara, çalışanlar tarafından meydana getirilen eserler üzerindeki malî hakları¹³⁹ "kullanma yetkisi"nin tanındığı ifade edilmelidir¹⁴⁰. Bu husus şu şekilde açıklanabilir: Eser üzerindeki kök hak, eser sahibi çalışanda kalacaktır. Buna karşılık, çalışan; işleme, çoğaltma, yayma, temsil, işaret, ses ve/veya görüntü nakline yarayan araçlarla umuma iletim hakkı ve pay ve takip hakkı olarak Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nda sınırlı sayı prensibine göre düzenlenmiş bulunan malî hakları kullanma yetkisine sahip olacaktır.

Çalışanlara FSEK md.18/f.2'de tanınan hakkın hukukî niteliği bakımından ileri sürülen diğer görüş, söz konusu hükümlerle bu kişilere, çalışanlar tarafından meydana getirilen eserler üzerindeki malî haklara ilişkin tam kanunî ruhsat¹⁴¹ tanındığıdır¹⁴².

¹³⁶ Yusufoglu, **Malî Hak Sahibi Sayılmayan Haller**, s. 404; Okutan Nilsson, **Tüzel Kişinin Eser Sahipliği Sorunu**, s. 492-494; Aydınçık, **Fikri Haklara İlişkin Lisans Sözleşmeleri**, s. 120.

¹³⁷ Yusufoglu, **Malî Hak Sahibi Sayılmayan Haller**, s. 404; Okutan Nilsson, **Tüzel Kişinin Eser Sahipliği Sorunu**, s. 494.

¹³⁸ Bu konu hakkında ayrıntılı açıklamalar için bkz. Bölüm I.

¹³⁹ Madde metninde geçen "haklar" ifadesinin yalnızca "malî haklar" şeklinde anlaşılması gerektiği konusundaki açıklamalar için bkz. Bölüm I, C.

¹⁴⁰ Erel, **Türk Fikir ve Sanat Hukuku**, s. 193; Baygın, **Fikri Hukukta Yaratıcı Eser Sahibi**, s. 149; Gökyayla, **Telif Hakkı**, s. 202; Aynı yazar, **Değişikliklerin Değerlendirilmesi**, s. 16; Güneş, **Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku**, s. 92; Yavuz, Alica, Merdivan, **Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Yorumu**, s. 575; Ateş, **Telif Hakları**, s. 81-83. Ancak, yazar, malî ve manevî hak ayırımı yapmaksızın çalışanın bu hakları kullanma yetkisine sahip olduğunu kabul etmektedir. Okutan Nilsson ise, 2001 yılında kanun değişikliği yapılırken hükmün lafız ve sistematüğinde meydana gelen değişiklikten hareketle kanun koyucunun, çalışanların malî hak sahipliği kuralını bertaraf etmek şeklinde bir amacı olduğu anlamının çıkarılamayacağını ileri sürmektedir. Ayrıntılı açıklamalar için bkz. Okutan Nilsson, **Tüzel Kişinin Eser Sahipliği Sorunu**, s. 492-493.

¹⁴¹ Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nda "ruhsat" olarak düzenlenen kurum, daha güncel bir kullanıma sahip olan "lisans" kurumunu ifade etmektedir. Bkz. Tekinalp, **Fikri Mülkiyet Hukuku**, s. 234; Erel, **Türk Fikir ve Sanat Hukuku**, s. 303; Oktay Özdemir, **Lisansın Hukukî Niteliği**, s. 585, dn. 48; Aydınçık, **Fikri Haklara İlişkin Lisans Sözleşmeleri**, s. 46-47; Özge Erbek, "Fikir ve Sanat Eserlerine İlişkin Lisans Sözleşmesi-

Kısaca ruhsata ilişkin düzenlemelerden bahsetmek gerekirse FSEK md.56'da, malî hak sahibinin başkalarına da aynı ruhsatı vermesini engellemeyen ruhsatın basit, yalnız bir kimseye mahsus ruhsatın ise tam ruhsat olduğu hükmü bağlanmıştır. Kanunî ruhsat ise, ruhsatın bir kanun hükmünden doğmasını, eser üzerindeki malî hakları kullanma yetkisinin kanun hükmü gereğince hak sahibi kişi olarak gösterilen kişiye ait olmasını ifade eder¹⁴³. Kanunî ruhsat, doktrinde¹⁴⁴ tam kanunî ruhsat ve eksik kanunî ruhsat olarak iki bölümde ele alınmaktadır. Eser üzerindeki malî hakları kullanma yetkisi doğrudan doğruya kanundan kaynaklanıyorsa tam kanunî ruhsattan, kanun hükmünün, idarî bir tasarrufla ruhsat verilmesini mümkün kılması durumundaysa eksik kanunî ruhsattan söz edilecektir¹⁴⁵.

Kanaatimizce de hükümde çalışanlara tanınan hakkın hukukî niteliği tam kanunî ruhsattır. Zira, çalışan tarafından meydana getirilen eser üzerindeki malî hakların sahibinin çalıştırana olacağı benimsenmesi durumunda, çalışan aleyhine olumsuz sonuçlar ortaya çıkacaktır. Oysaki malî hakların yalnızca kullanma yetkisinin devrinde, malî haklar özü itibarıyla eser sahibinde kalacağından, eser sahibi çalışanın eser üzerindeki malî hakları başkasına devredebilme imkânı elinden alınmamış olacaktır¹⁴⁶. Yine, bu hakların mirasla

nin Hukukî Niteliği", **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 11, S. 2, 2009, s. 22, 26.

¹⁴² Baygın, **Fikri Hukukta Yaratıcı Eser Sahibi**, s. 151; Ateş, **Telif Hakları**, s. 82-85.

¹⁴³ Tekinalp **Fikrî Mülkiyet Hukuku**, s. 230; Erel, **Türk Fikir ve Sanat Hukuku**, s. 308.

¹⁴⁴ Arslanlı, **Fikrî Hukuk Dersleri**, s. 152; Tekinalp, **Fikrî Mülkiyet Hukuku**, s. 230; Erel, **Türk Fikir ve Sanat Hukuku**, s. 308.

¹⁴⁵ Arslanlı, **Fikrî Hukuk Dersleri**, s. 152; Tekinalp, **Fikrî Mülkiyet Hukuku**, s. 230; Erel, **Türk Fikir ve Sanat Hukuku**, s. 308. Doktrinde, tam kanunî ruhsata örnek olarak FSEK md.80'de radyo-televizyon kuruluşları lehine öngörülen, eserlerin kısa tespit amacıyla temsili için tanınan ruhsatlar gösterilirken eksik kanunî ruhsata örnek olarak FSEK md.47'de öngörülen, memleket kültürü bakımından önemli haiz görülen eserler üzerindeki malî hakları kullanma yetkisinin Bakanlar Kurulu Kararnamesiyle bir makam veya müesseseye verilmesi kurumu gösterilmektedir. Bkz. Tekinalp, **Fikrî Mülkiyet Hukuku**, s. 230-231; Erel, **Türk Fikir ve Sanat Hukuku**, s. 308.

¹⁴⁶ Yukarıda da ifade edildiği üzere çalışanlarca meydana getirilen eserler üzerindeki malî hakların kullanım yetkisinin hukukî niteliği bakımından, kanundan doğan tam ruhsat görüşünü benimsemiş bulunmaktayız. Dolayısıyla, FSEK md. 56/f.3'te düzenlenen esasın incelenmesi gerekmektedir. Söz konusu hükme göre, basit ruhsatlar hakkında hasılat kirasına, tam ruhsatlar hakkında intifa hakkına dair hükümler uygulanır. Bu noktada, malî hakları malvarlığında muhafaza eden eser sahibi çalışanın tam ruhsat sahibi çalıştırana karşındaki durumunun, çıplak mülkiyet hakkı sahibinin intifa hakkı sahibi karşındaki durumuna benzediği doktrinde isabetli olarak belirtilmektedir. Böylece, çalışanlar, malî hakları çıplak mülkiyete benzer şekilde devredebilirlerken söz konusu hakları kullanma konusunda üçüncü kişilere ruhsat veremeyeceklerdir. Bkz. Baygın, **Fikri Hukukta Yaratıcı Eser Sahibi**, s. 151-152. Doktrinde Aydınçık ise, sınıî haklara ilişkin lisans sözleşmelerinden farklı olarak Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu kapsamında, malî hakkın devri ile tam ruhsat arasında pratik bakımdan bir fark bulunmadığını ileri sürmektedir. Yazar, tam ruhsatın söz konusu olduğu durumlarda, eser sahibinin tam ruhsat sahibi yanında kural olarak eserden yararlanamaması, malî hakların nitelikleri gereği tamamıyla devrinin mümkün olmaması ve her iki işlemin de tasarrufi işlem niteliği taşınması gibi mülahazalarla bu sonuca varmaktadır. Bkz. Aydınçık, **Fikri Haklara İlişkin Lisans Sözleşmeleri**, s. 47. Ancak, bu yaklaşım, FSEK md.56/f.3'te yapılan atıf gereği teorik olarak malîkin intifa konusu üzerindeki tasarruf yetkisini göz ardı ettiği için kanaatimizce eleştiriye açıktır. Zira, çıplak mülkiyet görü-

intikali ve belki de en önemlisi çalışanın, eser üzerindeki mali haklara tecavüz edilmesi durumunda dâva açma hakkı söz konusu olabilecektir. Zira, mali hakların çalıştırana ait olduğu kabul edildiğinde mali haklar çalışanları malvarlığından çıkararak bu kişilerin malvarlığına girecektir¹⁴⁷. Bu durumda ifade edilmelidir ki nasıl mali haklarını devreden eser sahibinin mali hakla hiçbir ilişkisi kalmadığından, teorik olarak mali hakkının ihlali gerekçesiyle dâva ikame etmesi mümkün değilse¹⁴⁸ çalışanın da eser üzerindeki mali haklara bir tecavüz gerçekleşmesi durumunda, bu tecavüze karşı dâva açması söz konusu olamayacaktır.

Doktrinde çalıştırana mali hak sahipliğini benimseyen yazarlar¹⁴⁹, bu kişilere yalnızca mali hakların kullanım yetkisinin verilmesi durumunda menfaatlerinin zedeleneceğinden bahsetmiş, ancak, çalıştırana mali hak sahipliğinin benimsenmesi durumunda eser sahibi çalışanların zedelenecek menfaatleri üzerinde durmamışlardır. Çalışanların, özellikle de iş sözleşmesinden doğan hukuki ilişkide işçinin, bir eser meydana getirmek suretiyle ortaya koyduğu emeğinin düzenli ödenen ücret ile karşılandığı, dolayısıyla da işverene mali hak sahipliğinin tanınması gerektiği görüşünün¹⁵⁰, iş sözleşmesi kapsamında işverenin temel borcu olan ücret borcunun dahi çoğu kez işverenlerce yerine getirilmediği düşünülecek olursa ülkemizin somut gerçekleriyle bağdaşmadığı ortadadır. Bu nedenle, eseri meydana getiren çalışanı, hem yaratma ilkesi hem de özellikle iş sözleşmesine tâbi olarak çalışan bir işçiyi ele alırsak işçi lehine yorum ilkesi kapsamında eser üzerindeki mali hakların sahibi olduğunu, bu hakları kullanma yetkisinin ise kanun gereği işverene tanındığını kabul etmek en uygun çözüm yolu olarak gözükmektedir.

Çalıştırana FSEK md.18/f.2'de tanınan hak bakımından doktrinde¹⁵¹ ileri sürülen bir görüş üzerinde durmakta yarar vardır. Söz konusu görüş uyarınca FSEK md.18/f.2'de, sözleşme ve tasarrufların şekline ilişkin 52. maddenin (Mali hakların devrine dair sözleşme ve tasarrufların yazılı olması ve konuları olan hakların ayrı ayrı gösterilmesi şarttır.) ve md.48/f.3 hükmünün (Tasarruf işlemleri, henüz meydana getirilmemiş veya tamamlanacak olan esere ilişkin olması durumunda geçersizdir.) istisnaen uygulanmayacağına ilişkin herhangi bir ifade yer almadığından, ayrıca eser sahibini korumaya yönelik olması nedeniyle kamu düzenine ilişkin emredici nitelikteki FSEK md.52 ve md.48/f.3 hükümlerinin zımnen ilgası da mümkün olmadığından çalıştırana,

nümünde de olsa eser sahibinin mali haklar üzerinde tasarruf yetkisi devam etmektedir. Bkz. Erbek, **Lisans Sözleşmesi**, s. 53.

¹⁴⁷ Nitekim doktrinde, mali hakkın devredilmesiyle, eser sahibi bakımından tasarruf imkanının ortadan kalktığı ifade edilmektedir. Bkz. Gökyayla, **Telif Hakkı**, s. 242.

¹⁴⁸ Tekinalp, **Fikri Mülkiyet Hukuku**, s. 323.

¹⁴⁹ Yusufoglu, **Mali Hak Sahibi Sayılmayan Haller**, s. 403-404; Okutan Nilsson, **Tüzel Kişinin Eser Sahipliği Sorunu**, s. 493-494. Yazara göre, kanundan doğan tam ruhsat görüşünün kabulü halinde, mali hakları kendi uhdesinde bulunduran eser sahibi çalışanın bu hakları başkasına devredebilmesi veya ruhsata son verebilmesi mümkündür ve bu durum, menfaatler dengesine uygun değildir. Ayrıca, tam ruhsat sahibinin, eser üzerindeki mali hakların ihlali durumunda dâva açıp açamayacağının belirli olmaması da çalıştırana bakımından durumu ağırlaştırıcı bir diğer unsurdur.

¹⁵⁰ Okutan Nilsson, **Tüzel Kişinin Eser Sahipliği Sorunu**, s. 493.

¹⁵¹ Gürsel Üstün, **Fikri Hukukta İşleme Eserler**, İstanbul, BESAM Yayınları, 2001, s. 166, 171-177; Aynı yazar, **4630 sayılı Yasa ile Değişik FSEK**, s. 162-163.

FSEK md.52 hükmüne uygun bir biçimde eser sahibi çalışandan mali hakları devralmaması durumunda mali hakları kullanması mümkün olmayacaktır¹⁵².

Kanaatimizce, söz konusu görüş temelde eser sahibinin haklarını korumaya yönelik olması itibarıyla isabetli görülebilecekse de varılan sonucun FSEK md.18/f.2 hükmünü işlevsiz hâle getireceği açıktır. Zira, eser sahibinden FSEK md.52 hükmüne uygun olarak eser üzerindeki mali hakları veya bu hakların kullanım yetkisini iktisap etmek, çalıştıran olsun olmasın herkesin yararlanabileceği bir haktır. Oysaki FSEK md.18/f.2 hükmünü ihdas eden kanun koyucunun amacı, herhangi bir devir işlemine, dolayısıyla da FSEK md.52 hükmünün uygulanmasına gerek kalmaksızın işverenin kanun gereği eser üzerindeki mali hakları kullanma yetkisini elde etmesini sağlamaktır. Kanunî düzenleme uyarınca çalıştıran veya tayin edenler, aralarındaki özel sözleşmeden veya işin mahiyetinden aksi anlaşılmadıkça işçi, memur veya hizmetli tarafından yaratılan eserler üzerindeki mali hakları kullanma yetkisini bir devir işlemine gerek kalmadan kendiliğinden haiz olacaklardır¹⁵³. Açıklanan nedenlerle söz konusu görüşe katılamayacağımızı belirtmek isteriz. Nitekim, Yargıtay da 2008 tarihli bir kararında¹⁵⁴ aynı sonuca varmıştır: “...Ancak, mahkemece FSEK’nun 18. maddesi uyarınca çalıştıran kişilerin mali hakları kullanma yetkisine sahip olabilmesi için aynı Yasa’nın 52. maddesine göre taraflar arasında yazılı sözleşme bulunması gerektiği kabul edilmiş ise de, FSEK’nun 18. maddesine göre çalıştıran veya tayin edene tanınan mali hakları kullanma yetkisi; koşulların varlığı halinde, kanundan doğan bir yetkinin kullanılması hakkı olup, taraflar arasında aksine ilişkin bir sözleşmenin bulunmaması halinde yasa gereği kendiliğinden kazanılır...”

B. Çalıştıranların Kendilerine Tanınan Hak Çerçevesinde Dâva Açma Hakkı

Çalışanlarca meydana getirilen eserler üzerindeki mali hakları kullanma yetkisine sahip çalıştıranların söz konusu hakların ihlâli hâlinde dâva açıp açamayacağı sorunu üzerinde de durulmalıdır. Eser sahibinin, haklarına bir tecavüz söz konusu olduğunda açabileceği hukuk dâvaları FSEK md.66, 69 ve 70’de düzenlenen tecavüzün ref’i, tecavüzün men’i ve tazminat dâvalarıdır¹⁵⁵. Bu noktada belirtmek gerekir ki Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu’nda ruhsat sahibinin dâva açma hakkına ilişkin bir düzenleme mevcut değildir. Doktrinde¹⁵⁶ ise, kullanma yetkisini haiz olduğu mali haklara ilişkin olarak üçüncü

¹⁵² Aynı yönde, Atabek, **İşçinin Yararlı Gücünün Korunması**, s. 40. Yazara göre de FSEK md.52 karşısında, FSEK md.8/f.2 çerçevesinde (2001 yılındaki değişiklik sonrası md.18/f.2) işçi ile işveren arasında akdedilecek iş sözleşmelerinin yazılı olması gerekmektedir. Kanunda öngörülen bu şekil şartına uyulmaması durumunda ise sözleşme, kurulmamış sayılacaktır.

¹⁵³ Akkayan Yıldırım, **Sinema Eseri ve Sinema Eser Sahipliği**, s. 30.

¹⁵⁴ Y. 11.HD, 23.10.2008, E. 2007/3470, K. 2008/11725. Aynı yönde, Y. 4.HD, 20.01.2010, E. 2009/2313, K. 2010/320; Y. 11.HD, 14.04.2011, E. 2009/5129, K. 2011/4350; Y. 11.HD, 06.12.2011, E. 2009/14248, K. 2011/16454. Karar metinleri için bkz. Yavuz, Alica, Merdivan, **Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Yorumu**, s. 394-395, 623, 648-650, 652-654.

¹⁵⁵ Eser sahibinin açabileceği hukuk dâvaları hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Tekinalp, **Fikrî Mülkiyet Hukuku**, s. 308-336; Erel, **Türk Fikir ve Sanat Hukuku**, s. 331-352.

¹⁵⁶ Tekinalp, **Fikrî Mülkiyet Hukuku**, s. 235.

kişiler tarafından bir tecavüzün gerçekleştirilmesi durumunda ruhsat sahibinin, kendi menfaatlerini koruyucu ölçüde dâva açabileceğinin kabul edilmesi gerektiği ileri sürülmektedir. Nitekim, sınaî haklara ilişkin mevzuat incelendiğinde konunun açıkça düzenlendiği görülecektir. Örneğin Markaların Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname¹⁵⁷ md.21/f.6¹⁵⁸, Patent Haklarının Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname md.148, Endüstriyel Tasarımların Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname¹⁵⁹ md.41/f.8 bu hususa ilişkindir.

Kanaatimizce, sınaî haklara ilişkin düzenlemelerden hareketle FSEK md.18/f.2 çerçevesinde tam kanunî ruhsatın tanındığı çalışanların, çalışanlar tarafından meydana getirilen eserler üzerindeki mali hakların üçüncü kişilerce ihlâli durumunda dâva açma hakları olduğu kabul edilmelidir¹⁶⁰.

C. Çalıştıranlara Tanınan Hakka Benzer Düzenlemeler

Eser üzerindeki mali hakların münhasıran eser sahibi tarafından kullanılacağı hükmüne istisna teşkil eden, başka bir deyişle eser üzerindeki mali hakları kullanma yetkisinin eser sahibinden başka birine tanındığı bir diğer hüküm FSEK md.10/f.4 olarak karşımıza çıkmaktadır. Söz konusu hükme göre, birden fazla kimsenin iştirakiyle meydana getirilen eser, ayrılmaz bir bütün teşkil ediyorsa bir sözleşmede veya hizmet şartlarında veya eser meydana getirildiğinde yürürlükte olan herhangi bir yasada aksi öngörülmediği takdirde birlikte eser üzerindeki haklar eser sahiplerini bir araya getiren gerçek veya tüzel kişi tarafından kullanılır. Fıkranın son cümlesinde sinemayla ilgili haklar saklı tutulmuştur. Söz konusu fıkra maddeye 2001 yılında 4630 sayılı Kanun'la yapılan değişiklik sonucunda eklenmiştir. Her ne kadar gerek maddede yer alan "hizmet şartları" ifadesi gerekse de Millî Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor Komisyonunca hazırlanan raporda yer verilen değişiklik yapan maddede ilişkin gerekçe¹⁶¹, burada memuriyet veya iş sözleşmesinden doğan bir çalışma ilişkisinin varlığına işaret etmekteyse de kanaatimizce taraflar arasında böyle

¹⁵⁷ KHK No:556, RG. 27.06.1995, S. 22326.

¹⁵⁸ Söz konusu hükme göre, aksi sözleşmede kararlaştırılmamışsa inhisari lisansa sahip olan kişi, üçüncü bir kişi tarafından marka sahibinin markadan doğan haklarına tecavüz edilmesi durumunda, marka sahibinin bu Kanun Hükmünde Kararname uyarınca açabileceği dâvaları, kendi adına açabilir. İnhisari olmayan lisans sahiplerinin, dâva açma hakları yoktur. Diğer KHK'lerdeki düzenlemeler de bu düzenlemeye paralel niteliktedir.

¹⁵⁹ KHK No: 554, RG. 27.06.1995, S. 22326.

¹⁶⁰ Benzer yönde, Ateş, **Telif Hakları**, s. 83-84.

¹⁶¹ FSEK md.10 hükmünde değişiklik yapan 4630 sayılı Kanun'un 6. maddesine ilişkin olarak Komisyon Raporu'nda yer alan gerekçe şu şekildedir: "Eseri yaratan gerçek kişilerdir, ancak kamu kurum ve kuruluşlarında çalışan ve bu kurumlar adına eserler meydana getiren gerçek kişilerin eser sahibine tanınan münhasır hakları kullanmasında pratikte sorunlar yaşanmaktadır. Bu sebeple, TBMM Başkanlığına sunulan Tasarıda bulunmamakla birlikte, birden fazla kimsenin iştirakiyle meydana getirilen eserler üzerindeki hakların eser sahiplerini bir araya getiren gerçek veya tüzel kişilerce kullanılabilmesine ilişkin mevcut Kanununun 10 uncu maddesinde yapılan değişiklik Tasarıya ilave edilmiştir." Gerekçe metni için bkz. (Çevrimiçi) <http://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/domen21/yil01/ss402m.htm>, 01.12.2012.

bir ilişkinin varlığının kabulü isabetli olmayacaktır. Zira, doktrinde¹⁶² de haklı olarak ifade edildiği gibi taraflar arasında bu yönde bir ilişkinin söz konusu olduğu durumlarda uygulanacak hüküm, FSEK md.18/f.2'dir. Dolayısıyla, FSEK md.10/f.4'te düzenlenen husus, bu kapsamda değerlendirilemez. Söz konusu hükümde yer alan "eser sahiplerini bir araya getiren gerçek veya tüzel kişi" ifadesinden, işin organizasyonunu yapan, işin yapılması için gerekli mali kaynağı sağlayan kişiyi anlamak gerekecektir¹⁶³.

Bu kapsamda incelenecek bir diğer düzenleme, "Sipariş üzerine yayım sözleşmesi" kenar başlığını taşıyan TBK md.501'dir. Hükmün ilk fıkrasına göre, bir veya birkaç kişi, yayımcının belirlediği plana göre bir eser meydana getirmeyi üstlenirlerse sadece sözleşmeyle kararlaştırılan ücrete hak kazanırlar. Hükmün ikinci fıkrasında ise, sözleşme konusu mali hakların yayımcıya ait olacağı hükme bağlanmıştır. Söz konusu esas, mülga Borçlar Kanunu'nda da düzenlenmişti¹⁶⁴.

Borçlar Kanunu'nun yürürlükte olduğu dönemde, hükmün yer itibarıyla yayım sözleşmesine ilişkin hükümler arasında bulunmasına karşın esasında yayım sözleşmesine değil, durumun özelliklerine göre istisna veya hizmet akdine ilişkin olduğu doktrinde ifade edilmekteydi¹⁶⁵. Zira, burada, gerçek bir yayım sözleşmesinin aksine, yayımcının eser sahibine karşı bir çoğaltma ve yayma yükümlülüğü bulunmamaktaydı¹⁶⁶.

Yukarıda açıklanan hususlar, TBK md.501 bakımından da geçerlidir. Dolayısıyla, söz konusu hükmün, bir iş ilişkisi kapsamında meydana getirilen eserlere ilişkin olduğunu kabul ettiğimizde FSEK md.18/f.2 ile çelişkili bir durum ortaya çıkmaktadır. Zira, FSEK md.18/f.2'nin aksine, TBK md.501/f.2'de söz konusu durum bakımından sözleşme konusu mali hakların yayımcıya ait olacağı hükme bağlanmıştır. Başka bir ifadeyle mali hakları kullanma yetkisinden değil, mali hak sahipliğinden bahsedilmektedir. Kanaatimizce, bu çelişkinin giderilmesi gerekmektedir. Ortaya çıkacak ihtilâflar bakımından izlenecek yol ise, TBK md.427 gereği FSEK md.18/f.2'nin uygulanmasıdır. Zira, "Sınai ve fikri mülkiyet hakkı" kenar başlığını taşıyan TBK md.427 uyarınca hizmet buluşları üzerinde işçinin ve işverenin hakları, bunların kazanılması ile diğer sınai ve fikri mülkiyet hakları konusunda özel kanun hükümleri uygulanır.

¹⁶² Okutan Nilsson, **Tüzel Kişinin Eser Sahipliği Sorunu**, s. 489; Aydıncık, **Fikri Haklara İlişkin Lisans Sözleşmeleri**, s. 129; Yavuz, Alca, Merdivan, **Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Yorumu**, s. 598-599. Aksi görüş, Ateş, **Fikir ve Sanat Eserleri**, s. 87. Yazara göre, söz konusu hükümde, bir tüzel kişi bünyesinde işçi, memur veya herhangi bir sıfatla çalışan birden fazla kişinin katılımıyla oluşturulup ayrılmaz bir bütün teşkil eden eser üzerindeki hakların kullanım yetkisinin, eser sahiplerini bir araya getiren gerçek veya tüzel kişiye ait olduğu düzenlenmiştir.

¹⁶³ Erel, **Türk Fikir ve Sanat Hukuku**, s. 194; Okutan Nilsson, **Tüzel Kişinin Eser Sahipliği Sorunu**, s. 489.

¹⁶⁴ "Nâşirin planı dairesinde eser telifi" kenar başlıklı BK 385'te bir veya müteaddit müellifin nâşirin tayin eylediği plan dairesinde bir eser telif eylemeği taahhüt etmeleri durumunda ancak mukavele edilen bedele müstahak olacakları, telif hakkının ise nâşire ait olacağı hükme bağlanmıştır.

¹⁶⁵ Tandoğan, **Özel Borç İlişkileri**, s. 48; Ayiter, **Hukukta Fikir ve San'at Ürünleri**, s. 94-95; Nisim İ. Franko, **Türk Borçlar Kanununa Göre Yayın Sözleşmesinin Hükmüleri**, Ankara, Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Yayın No: 167, 1981, s. 14-15.

¹⁶⁶ Tandoğan, **Özel Borç İlişkileri**, s. 48.

IV. SINAÎ HAKLAR BAKIMINDAN KARŞILAŞTIRMA

A. Patent

Amacı, buluş yapma faaliyetini özendirmek, buluşların sanayiye uygulanması ile teknik, ekonomik ve sosyal ilerlemenin gerçekleştirilmesini sağlamak için buluşlara patent veya faydalı model belgesi vererek korumak olan Patent Haklarının Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin üçüncü kısmında çalışanların buluşları düzenlenmiştir. KHK md.16/f.1'de işçi buluşlarının patent veya faydalı model belgesi ile korunabilir nitelikte olan buluşlar olduğu ifade edildikten sonra ikinci fıkrada, teknik iyileştirme tekliflerinin patent ve faydalı model belgesiyle korunabilir nitelikte olmadığı hükme bağlanmıştır. Maddenin üçüncü fıkrasında ise, Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nda yer almayan işçi tanımına yer verilmiştir. Bu tanıma göre işçi, bir özel hukuk sözleşmesi veya benzeri bir hukuk ilişkisi gereği başkasının hizmetinde olan ve bu hizmet ilişkisini işverenin gösterdiği belli bir işle ilgili olarak kişisel bir bağımlılık içinde ona karşı yerine getirmekle yükümlü olan kişidir. Ayrıca fıkranın son cümlesinde, ücretsiz olarak ve belirli bir süreye bağlı olmaksızın hizmet gören stajyerler ve pratik yapan öğrencilerin de bu Kanun Hükmünde Kararname hükümlerine göre işçi sayılacağı hükme bağlanmıştır.

İşçi buluşları, KHK'nin 17. maddesinde hizmet buluşları ve serbest buluşlar olarak ikili bir ayrıma tâbi tutulmuştur. Maddenin ikinci fıkrası gereğince hizmet buluşları, işçinin bir işletme veya kamu idaresinde yükümlü olduğu faaliyeti gereği gerçekleştirdiği veya işletmenin veya kamu idaresinin bütük ölçüde deneyim ve çalışmalarına dayanan, işçinin iş ilişkisi sırasında yaptığı buluşlardır. Hizmet buluşlarının dışında kalan buluşların, serbest işçi buluşları olarak kabul edileceği ise, maddenin üçüncü fıkrasında hükme bağlanmıştır.

İşçi, bir hizmet buluşu yaptığında bu buluşunu KHK md.18/f.1'e göre, yazılı olarak ve geciktirmeksizin işverene bildirmekle yükümlüdür. İşveren ise, KHK md.19 uyarınca işçinin bildirimini kendisine ulaştığı tarihten itibaren dört ay içinde yazılı olarak buluş üzerinde tam veya kısmi hak talebinde bulunabilecektir. İşverenin hizmet buluşuna ilişkin tam hak talebinde bulunması durumunda, bununla ilgili bildirim işçiye ulaşması ile buluş üzerindeki tüm haklar işverene geçmiş olur (md.20/f.1). Ancak, işçinin adının belirtilmesine ilişkin manevî hakkı devir kapsamında değerlendirilemeyecektir¹⁶⁷. İşverenin hizmet buluşuna ilişkin kısmi hak talep etmesi durumunda ise işverenin, kısmi hakka dayanarak buluşu kullanabileceği, ancak bu kullanma, işçinin buluşunu değerlendirmesini önemli ölçüde güçleştiriyorsa işçinin, buluşa ilişkin hakkının iki ay içinde tamamen devralınmasını veya kendisi için serbest bırakılmasını isteyebileceği KHK md.20/f.2'de hükme bağlanmıştır.

İşveren, tam veya kısmi hak talebinde bulunması durumunda, işçiye uygun bir bedel ödeme borcu altına girer (md.22-23). Bu borç, işverenin iş sözleşmesi kapsamında yerine getirmesi gereken borçlardan biridir¹⁶⁸. KHK md.22/f.2'de, söz konusu bedelin hesaplanmasında hizmet buluşunun ekonomik değerlendirilebilirliği, işçinin işletmedeki görevi ve işletmenin buluşun gerçekleştirilmesindeki payının özellikle göz önünde bulundurulacağı düzenlenmiştir.

¹⁶⁷ Baygın, **Fikri Hukukta Yaratıcı Eser Sahibi**, s. 157.

¹⁶⁸ Süzek, **İş Hukuku**, s. 482-484.

551 sayılı KHK md.39'da, işçilerin buluş ve teknik iyileştirme teklifleri için uygulanan hükümlerin, kabul edilmiş özel düzenlemeler saklı kalmak koşuluyla genel, katma, özel bütçeli kamu kuruluşları ve kamu iktisadi teşebbüsleri ile bağlı ortaklıklarında çalışan memurların buluş ve teknik iyileştirme teklifleri için de uygulanacağını düzenlendiğinden, memurlar bakımından herhangi farklı bir düzenlemeye gidilmediği ifade edilmelidir. Silahlı Kuvvetler mensuplarının buluş ve teknik iyileştirme teklifleri hakkında KHK md.40 gereği memurların buluş ve teknik iyileştirme tekliflerine ilişkin hükümler uygulanacaktır. Dolayısıyla, bu kişiler bakımından da farklı bir düzenleme yapılmamıştır. Üniversite mensuplarının buluşları ise, KHK md.41 gereği serbest buluş sayılış ve maddenin ikinci fıkrasında bu buluşlar bakımından md.31, 32 ve 34 hükümlerinin uygulanmayacağı hükme bağlanmıştır. Böylece, üniversite mensupları elde ettikleri buluşları, üniversiteye bildirme yükümlülüğünde olmayacaklardır. Bununla birlikte, maddenin üçüncü fıkrası gereğince öğretim kurumu buluşla sonuçlanan araştırmalar için özel olarak belli araç ve gereçleri sağlamak suretiyle harcamalarda bulunmuşsa öğretim elemanları, öğretim kurumuna buluşun değerlendirildiğini yazı ile bildirmek ve talep halinde buluşun ne şekilde değerlendirildiği ve elde edilen kazanç miktarı hakkında bilgi vermekle yükümlü kılınmıştır. Öğretim kurumu, kendisine yapılan yazılı bildirim tarihinden itibaren üç ay içinde, elde edilen kazançtan uygun bir miktarın verilmesini talep edebilir. Ancak, talep edilecek miktar, kurum tarafından yapılan harcamaları aşamaz.

Sonuç itibarıyla 551 sayılı KHK'de, buluş sahibinin işçi olduğu, işverenin bu buluş üzerinde yalnızca tam veya kısmî hak talebinde bulunabileceğinin kabul edildiği göz önüne alındığında söz konusu KHK bakımından da Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'na benzer şekilde yaratma ilkesinin geçerli olduğu söylenebilecektir¹⁶⁹. Ancak, Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nda öngörülen sistemden farklı olarak burada, işçinin buluşu üzerinde tam veya kısmî hak talebinde bulunan işverenin, işçiye uygun bir bedel ödeme borcu söz konusudur. Doktrinde¹⁷⁰, FSEK md.18/f.2 bakımından da çalışanlara uygun bir bedel ödenmesi yükümlülüğünün öngörülmesinin yerinde olacağı ileri sürülmüştür. Bu görüşü isabetsiz bulan bir diğer görüş ise, iş görme borcunun esas buluş üretmek olan bir çalışanın dahi patent alabilecek nitelikte bir buluş üretmesinin her gün karşılaşılabilecek bir sonuç olmadığı göz önüne alındığında iş ilişkisi sırasında oluşturulan ve yeniden oluşturulup tüketilmesi mümkün olan karikatür, fotoğraf gibi eserlerin karşılığında ayrıca bir ücret ödenmesinin, eserin üretilme süreci ve sıklığına uygun düşmediği yönündedir¹⁷¹. Bu görüşe göre, eser karşılığı işveren tarafından uygun bir bedel ödenmesi yalnızca, uzun çalışmalar sonucu yaratılan bir eser söz konusuysa veya yaratılan eser, işverene olağanüstü bir fayda sağlamışsa menfaatler dengesine uygun düşecektir¹⁷². Kanaatimizce,

¹⁶⁹ Kılıçoğlu, **Fikri Haklar**, s. 216-217.

¹⁷⁰ Baygın, **Fikri Hukukta Yaratıcı Eser Sahibi**, s. 156; K. Emre Gökyayla, **Telif Hakkı ve Telif Hakkının Devri Sözleşmesi**, Ankara, Yetkin, 2000, s. 242. Yazar, meydana getirilen eser sayesinde işverenin büyük bir kazanç elde etmesi durumunda, BK md.336/f.1-2 hükümlerinin kıyasen uygulanarak işçiye hakkaniyet gereği bir ücretin verilmesi ve verilecek ücret belirlenirken de BK md.336/f.3 uyarınca işverenin kendisinin ve tesisatının eserin meydana getirilme sürecindeki payının dikkate alınması gerektiğini ileri sürmüştür.

¹⁷¹ Okutan Nilsson, **Tüzel Kişinin Eser Sahipliği Sorunu**, s. 494-495.

¹⁷² Okutan Nilsson, **Tüzel Kişinin Eser Sahipliği Sorunu**, s. 495.

eser ile buluşun yaratılma süreç ve sıklığı yönünden ortaya koyulan fark isabetli olsa da işverenin eser karşılığı uygun bir bedel ödemesi, pek çok durumda gerekli ve eser sahibi çalışanın yararına olacaktır. Bu nedenle, hiç değilse eserin çalıştırana olağanüstü fayda sağladığı durumlar bakımından eser sahibi çalışana uygun bir bedel ödeneceği yönünde bir hükmün maddede yer almasının isabetli olacağı görüşünderiz¹⁷³. Böylelikle, malî hakların eserin koruma süresi boyunca yalnızca bir kez değil, birden fazla defalar çalıştırancılarca kullanılması suretiyle Fikri Hukuk'un eser sahibine sağladığı ekonomik menfaatlerin neredeyse tümüyle yok sayıldığı eleştirisinin¹⁷⁴ de bir ölçüde önüne geçilmiş olacaktır.

B. Endüstriyel Tasarım

Endüstriyel Tasarımların Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin "Hizmet İlişkisinde Hak Sahibi" kenar başlıklı 14. maddesinde, aralarındaki özel sözleşmeden veya işin mahiyetinden aksi anlaşılmadıkça memur, hizmetli ve işçilerin işlerini görürken tasarladıkları tasarımların sahiplerinin bunları çalıştırancılar olduğu hükme bağlanmıştır. Görüleceği üzere burada Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'ndan farklı olarak yaratma ilkesi benimsenmemiştir. Tarafların aralarındaki sözleşmeden veya işin mahiyetinden aksi anlaşılmadıkça tasarımın sahibinin, onu meydana getiren çalışan olduğu kabul edilemeyecektir. Maddenin ikinci fıkrasında ise, sözleşmesi gerektirmediği halde işyerindeki bilgiler ve araçlardan faydalanmak suretiyle bir tasarım yapan memur, hizmetli ve işçinin yaptıkları tasarımın sahiplerinin de bunları çalıştırancılar olduğu düzenlenmiş, ancak bu takdirde memurun, hizmetlinin ve işçinin yaptığı tasarımın önemi göz önüne alınarak tespit edilecek bir bedele hakkı olacağı üçüncü fıkrada hükme bağlanmıştır.

Üniversite mensuplarının tasarımları bakımındansa yaratma ilkesi benimsenerek hak sahipliğinin öğretim elemanına tanınması öngörülmüştür (md.15/f.1). Öğretim kurumu, tasarımla sonuçlanan araştırmalar için özel olarak belli araç ve gereçleri sağlamak suretiyle harcamalarda bulunmuşsa öğretim elemanlarına, KHK md.15/f.2 gereğince öğretim kurumuna tasarımın değerlendirildiğini yazı ile bildirmek yükümlülüğü öngörülmüştür. Öğretim kurumunun talepte bulunması durumundaysa öğretim elemanının tasarımın ne şekilde değerlendirildiği ve elde edilen kazanç miktarı hakkında bilgi verme yükümlülüğü gündeme gelecektir. Öğretim kurumunun, kendisine yapılan yazılı bildirim tarihinden itibaren üç ay içinde elde edilen kazançtan uygun bir miktarın verilmesini talep edebileceği, ancak talep edilecek miktarın kurum tarafından yapılan harcamaları aşamayacağı KHK md.15/f.3'te hükme bağlanmıştır.

¹⁷³ Nitekim, Alman hukukunda da eser sahibi çalışanın yarattığı eserin çalıştırana olağanüstü bir kazanç sağlaması durumunda, kendi ücretiyle açık bir oransızlık içinde bulunan bu kazançta çalışanın, UrhG § 32a uyarınca katılma hakkına sahip olduğu ifade edilmektedir. Bkz. Reh binder, **Urheberrecht**, s. 259; Schack, **Urheberrecht**, s. 540.

¹⁷⁴ Üstün, **Fikri Hukukta İşleme Eserler**, s. 171.

C. Entegre Devre Topoğrafyaları

Entegre Devre Topoğrafyalarının Korunması Hakkında Kanun¹⁷⁵ md.8 uyarınca aralarındaki sözleşmede aksine bir hüküm yoksa memur, hizmetli ve işçilerin işlerini görürken tasarladıkları entegre devre topoğrafyasının koruma hakkı işverenlere aittir. Dolayısıyla, burada da 554 sayılı KHK'deki sisteme benzer bir şekilde yaratma ilkesinin benimsenmediği görülmektedir. Gerek sözleşmesi gerektirmediği hâlde memur, hizmetli veya işçinin işyerindeki bilgiler ya da araçlardan faydalanarak bir entegre devre topoğrafyası yapması durumunda uygulanacak hüküm gerekse de üniversite mensuplarının hak sahipliğine ilişkin hüküm, 554 sayılı KHK'de yer verilen hükümlerle son derece benzer nitelikte olduğundan, tekrar niteliğinde olacak açıklamalara burada yer vermemeyi uygun görüyoruz.

D. Yeni Bitki Çeşitleri

Yeni Bitki Çeşitlerine Ait Islahçı Haklarının Korunmasına İlişkin Kanun¹⁷⁶'un 12. maddesinde de endüstriyel tasarım ve entegre devre topoğrafyalarına ilişkin düzenlemelerde olduğu gibi yaratma ilkesi benimsenmemiş ve aralarındaki özel sözleşmeden veya işin mahiyetinden aksi anlaşılacakça çalışanların işlerini görürken ıslah ettikleri veya buldukları ve geliştirdikleri çeşitlerin sahibinin bunların işvereni olduğu hükme bağlanmıştır. Kanun'un benimsediği sistem 554 sayılı KHK ve dolayısıyla Entegre Devre Topoğrafyalarının Korunması Hakkında Kanun'da benimsenen sistemle aynı olduğundan, söz konusu düzenlemeler bakımından yapılan açıklamaların burada da geçerli olacağı ifade edilmelidir.

SONUÇ

Günümüzde pek çok eserin çalışanlar tarafından meydana getirildiği, bunun teknolojik gelişmelerin zorunlu bir sonucu olduğu düşünüldüğünde bir iş ilişkisi çerçevesinde meydana getirilen eserler bakımından ortaya çıkabilecek sorunların çözümünü, her şeyden önce konuya ilişkin hukuki düzenlemenin (FSEK md.18/f.2) doğru anlaşılmasını zorunlu kılmaktadır.

Bu kapsamda, incelememiz sonucunda vardığımız sonuçlar şu şekilde özetlenebilir:

1. Her ne kadar madde metninde, çalışanlar tarafından meydana getirilen eserler üzerindeki hakların çalıştıranlar tarafından kullanılacağı düzenlenmekteyse de buradan anlaşılması gereken, yalnızca eser üzerindeki mali hakların söz konusu kimseler tarafından kullanılacağıdır.

2. Madde metninde yer verilen hizmetli kavramı esasen bugün yürürlükte olmayan Memurun Kanunu'na ilişkindir. Devlet Memurları Kanunu sınıflandırmaya ilişkin 36. maddesinde yardımcı hizmetler sınıfından bahsetmek suretiyle aslı ve yardımcı hizmet ayrımını benimsemiş olmakla birlikte, artık her iki tür hizmetin de memurlar eliyle yürütülmesini öngördüğünden, kavramın madde metninden çıkarılması gerekmektedir.

3. Hükümde işçi ifadesine yer verilmesi karşısında, eser, vekâlet veya yayım sözleşmesine göre çalışanlar işçi niteliğini haiz olmadıklarından iş sözleş-

¹⁷⁵ Kanun No: 5147, RG. 30.04.2004, S. 25448.

¹⁷⁶ Kanun No: 5042, RG. 15.01.2004 S. 25347.

mesi dışında kalan söz konusu sözleşmesel ilişkiler bağlamında FSEK md.18/f.2 hükmünün uygulanabilmesi mümkün değildir.

4. FSEK md.18/f.2'de çalıştırılanların, çalışanların meydana getirdiği eserler üzerindeki mali hakları kullanacağı düzenlenmiştir. Dolayısıyla, maddenin ifade tarzına önem atfedilerek burada, çalıştırılanların mali hak sahipliğinin değil, mali hakları kullanma yetkisinin düzenlendiğinin kabulü gerekmektedir. Aksine yorum, çalışanın birçok menfaatini zedeleyecektir. Örneğin, bu durumda çalışan, eser üzerindeki mali hakları başkasına devredemeyecek, bu hakların miras yoluyla intikali söz konusu olamayacak ve eser üzerindeki mali hakların tecavüze uğraması durumunda çalışanın dâva ikame hakkı elinden alınmış olacaktır. Bu itibarla çalışanların meydana getirdiği eserler üzerinde çalıştırılanların sahip olduğu hakkın hukuki niteliğinin, tam kanunî ruhsat olarak kabul edilmesi gerekir.

5. Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nda öngörülen sistemden farklı olarak Patent Haklarının Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname uyarınca işçinin buluşu üzerinde tam veya kısmî hak talebinde bulunan işverenin, işçiye uygun bir bedel ödeme borcu söz konusudur. Özellikle, konuya ilişkin kurallarda yeknesaklık sağlanması adına, çalışan tarafından yaratılan eserlere ilişkin olarak da işverenin uygun bir bedel ödemesi gerektiği kabul edilebilir. Eser ile buluş, yaratılma süreç ve sıklıkları bakımından oldukça farklı özellikler arz etseler de bu fark, her zaman çok belirgin olmayabilir. Örneğin, bazen bir eser de tıpkı buluş gibi uzun süren uğraşlar sonucunda meydana getirilmiş olabilir. Bu nedenle, eser karşılığı uygun bir bedel ödenmesi, pek çok durumda gerekli ve eser sahibi çalışanın yararına olacaktır. Dolayısıyla, hiç değilse eserin çalıştırana olağanüstü fayda sağladığı durumlar bakımından, çalıştırılan tarafından eser sahibi çalışana uygun bir bedel ödeneceği yönünde bir hükmün maddede yer almasının isabetli olacağı görüşünderiz.

KISALTMALAR

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
A.e.	: Aynı Eser
BGBI.	: Bundesgesetzblatt
BK	: Borçlar Kanunu
Bkz.	: Bakınız
C.	: Cilt
Cal. Rptr.	: West's California Reporter
Cal. App. 2d	: California Appellate Reports Second Series
ch.	: Chapter
DMK	: Devlet Memurları Kanunu
dn.	: Dipnot
E.	: Esas
Ed.	: Editör
f.	: Fıkra
FSEK	: Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu
F. Supp.	: Federal Supplement

F.2d	: Federal Reporter Second Series
HD	: Hukuk Dairesi
K.	: Karar
KHK	: Kanun Hükmünde Kararname
md.	: Madde
N.D. Ind.	: The U.S. District Court for the Northern District of Indiana
No.	: Numara
Pub. L.	: Public Law
RG	: Resmî Gazete
S.	: Sayı
s.	: Sayfa
Stat.	: United States Statutes at Large
TBK	: Türk Borçlar Kanunu
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
UrhG	: Gesetz über Urheberrecht und verwandte Schutzrechte
U.S.A.	: United States of America
U.S.C.	: United States Code
v.	: versus
vb.	: ve benzeri
vd.	: ve devamı
Y.	:Yargıtay

KAYNAKÇA

AKKAYAN YILDIRIM, Ayça: “4630 Sayılı Kanun Değişikliği ve Gelişmeler Işığında ‘Sinema Eseri’ ve ‘Sinema Eser Sahipliği’”, **Prof. Dr. Hayri Domaniç’e 80. Yaş Günü Armağanı**, C. I, İstanbul, Beta, 2001, s. 1-45 (Sinema Eseri ve Sinema Eser Sahipliği).

AKSU, Mustafa: “Eser Yaratıcısının Eseri Üzerindeki Manevi Hakları (Eser Yaratıcısı Kişilik Hakkı) ile Genel Kişilik Hakkı İlişkisi Üzerine Bir Deneme”, **Prof. Dr. Rona Serozan’a Armağan**, C. I, İstanbul, On İki Levha, 2010, s. 121-158 (Manevi Haklar).

AKTAY, Nizamettin, ARICI, Kadir, SENYEN/KAPLAN, E. Tuncay: **İş Hukuku**, 6. Bası, Ankara, Gazi Kitabevi, 2013.

AKYILMAZ, Bahtiyar, SEZGİNER, Murat, KAYA, Cemil: **Türk İdare Hukuku**, 4. Bası, Ankara, Seçkin, 2013.

ALPAGUT, Gülsevil: “İş İlişkinin Kurulması, Hükümleri ve İşin Düzenlenmesi”, **Yargıtay’ın İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Kararlarının Değerlendirilmesi 2010**, Ankara, 2012, s. 3-81 (İş İlişkisi).

ANTALYA, O. Gökhan: “Hizmet Akdinin Tanımı, Unsurları ve Hukukî Niteliği (II)”, **Yargıtay Dergisi**, C. 13, S. 3, Temmuz 1987, s. 288-304 (Hizmet Akdi).

ANTALYA, O. Gökhan: “Hizmet Akdinin Tanımı, Unsurları ve Hukukî Niteliği (III)”, **Yargıtay Dergisi**, C. 13, S. 4, Temmuz 1987, s. 456-479.

ARKAN, Azra: **Eser Sahibinin Haklarına Bağlantılı Haklar**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2005 (Bağlantılı Haklar).

ARSLANLI, Halil: **Fikrî Hukuk Dersleri II- Fikir ve Sanat Eserleri**, İstanbul, Sulhi Garan Matbaası, 1954 (Fikir ve Sanat Eserleri).

ATABEK, Reşat: **İşçinin Yaratıcı Gücünün Korunması**, İstanbul, Erdini Basım ve Yayınevi, 1980.

ATEŞ, Mustafa: **Fikir ve Sanat Eserleri Üzerindeki Hakların Kapsamı ve Sınırlandırılması**, Ankara, Seçkin, 2003 (Fikir ve Sanat Eserleri).

ATEŞ, Mustafa: “İşçinin İşin Görülmesi Sırasında Meydana Getirdiği Eser Üzerindeki Telif Hakları”, **TİSK Akademi**, C. 8, S. 15, 2013/I, s. 69-95 (Telif Hakları).

AYDINCIK, Şirin: **Fikri Haklara İlişkin Lisans Sözleşmeleri**, İstanbul, Arıkan, 2006.

AYİTER, Nüşin: **Hukukta Fikir ve San’at Ürünleri**, Ankara, Sevinç Matbaası, 1981.

BAŞTERZİ, Süleyman: “Avukatla Bağtlanan Sözleşmenin Hukuki Niteliği, İş Sözleşmesinin Vekâlet ve Diğer İş Görme Sözleşmelerinden Ayrılması”, **Sicil İş Hukuku Dergisi**, S. 17, Mart 2010, s. 175-198 (İş Sözleşmesi).

BAYGIN, Cem: “Fikri Hukukta Yaratıcı Eser Sahibi ve Eser Üzerindeki Mali Hakları Kullanmaya Kanunen Yetkili Sayılan Kişiler”, **Prof. Dr. Ömer Teoman’a 55. Yaş Günü Armağanı**, C. 1, İstanbul, Beta, 2002, s. 145-174 (Fikri Hukukta Yaratıcı Eser Sahibi).

BELGESAY, Mustafa Reşit: **Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Şerhi**, İstanbul, M. Sıralar Matbaası, 1955.

CANBOLAT, Talat: **İşçi Buluşları**, İstanbul, Beta, 2007.

CANBOLAT, Talat: “Fikri ve Sınai Haklar Yönünden İşçi Kavramı”, **Fikri Mülkiyet Hukuku Yıllığı**, Ed. Tekin Memiş, Ankara, Yetkin Yayınları, 2012, s. 31-71 (İşçi Kavramı).

CANİKLİOĞLU, Nurşen: “Türk Borçlar Kanununun Hizmet Sözleşmesinin Kurulmasına, Tarafların Hak ve Borçlarına İlişkin Hükümlerinin Genel Bir Değerlendirmesi”, **Çalışma Hayatı Açısından Yeni Borçlar Kanunu ve Ticaret Kanunu Semineri**, Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu, Yayın No: 318, Ankara, 2012, s. 78-109 (Türk Borçlar Kanunu).

CENTEL, Tankut: “Türk Borçlar Kanunu’nda Hizmet Sözleşmelerinin Tanımı ve Kurulması”, **TİSK Akademi**, C. 6, S. 12, 2011/II, s. 7-22 (Hizmet Sözleşmeleri).

CİNOĞLU, Funda: **“Eser Üzerinde İşverenin Hak Sahipliği”** (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Bilim Dalı, 2010 (İşverenin Hak Sahipliği).

ÇELİK, Nuri: **İş Hukuku Dersleri**, 26. Bası, İstanbul, Beta, 2013.

ÇİL, Şahin: **İş Hukuku Yargıtay İlke Kararları (2011-2012 Yılları)**, 5. Bası, Ankara, Yetkin Yayınları, 2012.

DEMİR, Fevzi: **En Son Yargıtay Kararları Işığında İş Hukuku ve Uygulaması**, 7. Bası, İzmir, 2013 (İş Hukuku ve Uygulaması).

DEMİRCİOĞLU, A. Murat, CENTEL, Tankut: **İş Hukuku: Bireysel İş Hukuku-Toplu İş Hukuku**, 17. Bası, İstanbul, Beta, 2013.

DOĞAN YENİSEY, Kübra: “Hizmet Sözleşmesi”, **Türk Borçlar Kanunu Sempozyumu: Makaleler-Tebliğler**, Der. M. Murat İnceoğlu, İstanbul, On İki Levha, 2012, s. 297-343.

DREIER, Thomas, SCHULZE, Gernot: **Urheberrechtsgesetz**, 4. Auflage, München, Verlag C. H. Beck, 2013.

DREYER, Gunda, KOTTHOFF, Jost, MECKEL, Astrid: **Urheberrecht**, 3. Auflage, Heidelberg, C. F. Müller, 2013.

DREYFUS, Rochelle Cooper: “The Creative Employee and the Copyright Act of 1976”, **University of Chicago Law Review**, Volume: 54, 1987, s. 590-647, (Çevrimiçi) <http://heinonline.org>, 01.12.2012 (The Creative Employee).

DUBOFF, Leonard D.: “An Academic’s Copyright: Publish or Perish”, **Journal of the Copyright Society of the U.S.A.**, Volume: 32, Issue: 1, October 1984, s. 17-38, (Çevrimiçi) <http://heinonline.org>, 01.12.2012 (An Academic’s Copyright).

EDİS, Seyfullah: **Medenî Hukuka Giriş ve Başlangıç Hükümleri**, 6. Bası, Ankara, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları No: 519, 1997 (Medenî Hukuka Giriş).

EKMEKÇİ, Ömer: “Türk Borçlar Kanunu Tasarısında Genel Hizmet Sözleşmesi Taraflarının Karşılıklı Hak ve Borçları ve İşçinin Kişiliğinin Korunmasına İlişkin Hükümler”, **Legal Hukuk Dergisi**, Ekim, 2005, s. 3705-3711.

EKONOMİ, Münir: **İş Hukuku: Ferdi İş Hukuku**, C. 1, 3. Bası, İstanbul, İstanbul Teknik Üniversitesi Vakfı, 1987.

ERBEK, Özge: “Fikir ve Sanat Eserlerine İlişkin Lisans Sözleşmesinin Hukuki Niteliği”, **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 11, S. 2, 2009, s. 1-68.

ERDİL, Engin: **İçtihatlı ve Gerekçeli Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Şerhi**, C. I, 3. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2009 (Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Şerhi).

EREL, Şafak: **Türk Fikir ve Sanat Hukuku**, 3. Bası, Ankara, Yetkin Yayınları, 2009.

EYRENCİ, Öner, TAŞKENT, Savaş, ULUCAN, Devrim: **Bireysel İş Hukuku**, 5. Bası, İstanbul, Legal, 2014.

FRANKO, Nisim İ: **Türk Borçlar Kanununa Göre Yayın Sözleşmesinin Hükümleri**, Ankara, Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Yayın No: 167, 1981.

GARON, Jon M., ZIFF, Elaine D.: “The Work Made for Hire Doctrine Revisited: Startup and Technology Employees and the Use of Contracts in a Hiring Relationship”, **Minnesota Journal of Law, Science and Technology**, Volume: 12, Issue: 2, 2011, s. 489-526, (Çevrimiçi) <http://heinonline.org>, 01.12.2012 (Work Made for Hire).

GENÇ ARIDEMİR, Arzu: **Türk Hukukunda Eser Sahibinin Çoğaltma ve Yayma Hakları**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2003 (Çoğaltma ve Yayma Hakları).

GİRİTLİ, İsmet, BİLGİN, Pertev, AKGÜNER, Tayfun, BERK, Kahraman: **İdare Hukuku**, 6. Bası, İstanbul, Der Yayınları, 2013.

GORMAN, Robert A.: "Copyright Conflicts on the University Campus: The First Annual A. Meyer Memorial Lecture", **Journal of the Copyright Society of the U.S.A.**, Volume: 47, 2000, s. 297-315, (Çevrimiçi) <http://heinonline.org>, 01.12.2012 (Copyright Conflicts).

GÖKYAYLA, K. Emre: **Telif Hakkı ve Telif Hakkının Devri Sözleşmesi**, Ankara, Yetkin, 2000.

GÖKYAYLA, K. Emre: **Telif Hakkı ve Telif Hakkının Devri Sözleşmesi**, 2. Bası, Ankara, Yetkin, 2001 (Telif Hakkı).

GÖKYAYLA, Emre: "Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nda Yapılan Değişikliklerin Değerlendirilmesi", **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 7, S. 1, 2005, s. 1-28 (Değişikliklerin Değerlendirilmesi).

GÖZLER, Kemal: **İdare Hukuku**, C. II, 2. Bası, Bursa, Ekin Basım Yayın Dağıtım, 2009.

GÖZÜBÜYÜK, A. Şeref: **Yönetim Hukuku**, 31. Bası, Ankara, Turhan Kitabevi, 2012.

GÖZÜBÜYÜK, A. Şeref, TAN, Turgut: **İdare Hukuku: Genel Esaslar**, C. 1, 9. Bası, Ankara, Turhan Kitabevi, 2013.

GÜNDAY, Metin: **İdare Hukuku**, 10. Bası, Ankara, İmaj Yayınevi, 2013.

GÜNEŞ, İlhami: **Son Yasal Düzenlemelerle Uygulamada Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku**, Ankara, Seçkin, 2008 (Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku).

GÜNEŞ, İlhami: "Eser Sahibinin Manevi Hakları ve Uygulama", **Terazi Hukuk Dergisi**, Mart 2008, S. 19, s. 67-76.

GÜZEL, Ali: "Fabrika'dan İnternet'e İşçi Kavramı ve Özellikle Hizmet Sözleşmesinin Bağımlılık Unsuru Üzerine Bir Deneme", **Prof. Dr. Kemal Oğuzman'a Armağan**, İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Türk Milli Komitesi Yayını, Ankara, 1997, s. 83-126 (Bağımlılık Unsuru).

HABERSTUMPF, Helmut: **Handbuch des Urheberrechts**, 2. Auflage, Neuwied, Luchterhand, 2000.

HAYES, Benjamin S.: "Integrating Moral Rights into U.S. Law and the Problem of the Works for Hire Doctrine", **Ohio State Law Journal**, Volume: 61, No: 2, 2000, s. 1013-1033, (Çevrimiçi) <http://heinonline.org>, 01.12.2012 (Works for Hire).

HIRSCH, Ernst E.: **Memleketimizde Mer'i Olan Telif Hakkı Kanununun Tahlili**, (İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuasından Ayrı Bası), İstanbul, Kenan Basımevi ve Kılış Fabrikası, 1940 (Telif Hakkı Kanununun Tahlili).

HIRSCH, Ernst E.: **Hukukî Bakımdan Fikrî Sây**, C. II, İstanbul, İktisadi Yürüyüş Matbaası ve Neşriyat Yurdu, 1943 (Fikrî Sây).

İŞİKTAÇ, Yasemin, METİN, Sevtap: **Hukuk Metodolojisi**, 4. Bası, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2013.

İNANICI, Haluk: "İlim ve Edebiyat Eserleri Açısından 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Değişiklik Tasarısı ve Bazı Pratik Telif Sorunları", **İstanbul Barosu Dergisi**, C. 73, S. 10-11-12, 1999, s. 982-994.

KELLERHALS, Miriam: **Urheberpersönlichkeitsrechte im Arbeitsverhältnis**, Konstanz, Hartung-Gorre Verlag, 2000 (Urheberpersönlichkeitsrechte).

KILIÇOĞLU, Ahmet M.: **Sınai Haklarla Karşılaştırmalı Fikri Haklar**, 2. Bası, Ankara, Turhan Kitabevi, 2013 (Fikri Haklar).

KIM, Nancy S.: “Martha Graham, Professor Miller and the “Work for Hire” Doctrine: Undoing the Judicial Bind Created by the Legislature”, **Journal of Intellectual Property Law**, Volume: 13, Issue: 2, Spring 2006, s. 337-374, (Çevrimiçi) <http://heinonline.org>, 01.12.2012 (Work for Hire Doctrine).

LAPE, Laura G.: “Ownership of Copyrightable Works of University Professors: The Interplay Between the Copyright Act and University Copyright Policies”, **Villanova Law Review**, Volume: 37, No: 2, 1992, s. 223-271, (Çevrimiçi) <http://heinonline.org>, 01.12.2012 (Ownership of Copyrightable Works).

LAUGHLIN, Gregory Kent: “Who Owns the Copyright to Faculty Created Web Sites?: The Work-for-Hire Doctrine’s Applicability to Internet Resources Created for Distance Learning and Traditional Classroom Courses”, **Boston College Law Review**, Volume: 41, Issue: 3, May 2000, s. 549-584, (Çevrimiçi) <http://heinonline.org>, 01.12.2012 (Copyright to Faculty Created Web Sites).

LETTL, Tobias: **Urheberrecht**, 2. Auflage, München, Verlag C.H. Beck, 2013.

MATHIS, Hans-Peter: **Der Arbeitnehmer als Urheber-Die Auslegung und Problematik des § 43 UrhG**, Frankfurt am Main, Peter Lang, 1988.

MOLINARO, John: “Who Owns Captain America? Contested Authorship, Work-For-Hire, And Termination Rights Under the Copyright Act of 1976”, **Georgia State University Law Review**, Volume: 21, Issue: 2, Winter 2004, s. 565-592, (Çevrimiçi) <http://heinonline.org>, 01.12.2012 (Who Owns Captain America?).

MOLLAMAHMUTOĞLU, Hamdi, ASTARLI, Muhittin: **İş Hukuku**, 5. Bası, Ankara, Turhan Kitabevi, 2012.

NARMANLIOĞLU, Ünal: **İş Hukuku-Ferdi İş İlişkileri I**, 4. Bası, İstanbul, Beta, 2012.

OĞUZMAN, Kemal M., BARLAS, Nami: **Medenî Hukuk: Giriş, Kaynaklar, Temel Kavramlar**, 19. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2013 (Medenî Hukuk).

OKTAY ÖZDEMİR, Saibe: “Fikri Nitelikteki Sınai Değerler Üzerindeki Haklar ile Bunlara İlişkin Verilen Lisansın Hukuki Niteliği”, **Prof. Dr. Ergun Özsunay’a Armağan**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2004, s. 571-598 (Lisansın Hukuki Niteliği).

OKUTAN NILSSON, Gül: “Türk Fikir ve Sanat Eserleri Hukukunda Tüzel Kişinin Eser Sahipliği Sorunu”, **Uğur Alacakaptan’a Armağan**, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2008, s. 469-500 (Tüzel Kişinin Eser Sahipliği Sorunu).

ÖZTAN, Fırat: **Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku**, Ankara, Turhan Kitabevi, 2008.

ÖZTRAK, İlhan: **Fikir ve Sanat Eserleri Üzerindeki Haklar**, 2. Bası, Ankara, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları No: 397, 1977 (Fikir ve Sanat Eserleri).

RECHER, Bernhard: **Der Arbeitnehmer als Urheber und das Recht des Arbeitgebers am urheberrechtsschutzfähigen Arbeitsergebnis**, Zürich, Schulthess Polygraphischer Verlag, 1975.

REHBINDER, Manfred: **Urheberrecht**, 16. Auflage, München, Verlag C. H. Beck, 2010.

SANDLER, Chanani: "Copyright Ownership: A Fundamental of 'Academic Freedom' ", **Albany Law Journal of Science and Technology**, Volume: 12, Issue: 1, 2001, s. 231-262, (Çevrimiçi) <http://heinonline.org>, 01.12.2012 (Copyright Ownership).

SCHACK, Haimo: **Urheber- und Urhebervertragsrecht**, 6. Auflage, Tübingen, Mohr Siebeck, 2013 (Urheberrecht).

SCHRICKER, Gerhard, LOEWENHEIM, Ulrich: **Urheberrecht**, 4. Auflage, München, Verlag C. H. Beck, 2010.

SCULLY, Jed: "The Virtual Professorship: Intellectual Property Ownership of Academic Work in a Digital Era", **Mc George Law Review**, Volume: 35, Issue: 2, 2004, s. 227-276, (Çevrimiçi) <http://heinonline.org>, 01.12.2012.

SOYER, Polat: "Türk Borçlar Kanunu Tasarısının 'Genel Hizmet Sözleşmesi'ne İlişkin Bazı Hükümleri Üzerine Düşünceler", **Prof. Dr. Devrim Uluçan'a Armağan**, İstanbul, Legal, 2008, s. 149-167 (Genel Hizmet Sözleşmesi).

SULUK, Cahit: **Yeni Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu: Telif Hakları ve Korsanlıkla Mücadele**, İstanbul, Hayat, 2004 (Telif Hakları).

SULUK, Cahit, ORHAN, Ali: **Uygulamalı Fikri Mülkiyet Hukuku-Genel Esaslar Fikir ve Sanat Eserleri**, C. II, İstanbul, Arıkan, 2005 (Uygulamalı Fikri Mülkiyet Hukuku).

SÜMER, Haluk Hadi: "İş Sözleşmesinin Bağımlılık Unsuru", **Sicil İş Hukuku Dergisi**, S. 19, Eylül 2010, s. 63-73 (Bağımlılık Unsuru).

SÜZEK, Sarper: **İş Hukuku**, 9. Bası, İstanbul, Beta, 2013.

ŞAHLANAN, Fevzi: "İşçi Sınıfının Belirlenmesinde Bağımlılık Unsuru-Karar İncelemesi (Mayıs 2005)", **İş Hukuku ile İlgili Yargıtay Kararları: Karar İncelemeleri (Aralık 2004-Ocak 2011)**, İstanbul, Türkiye Tekstil Sanayii İşverenleri Sendikası, 2011, s. 20-23 (İşçi Sınıfı).

ŞAHLANAN, Fevzi: "İş Sözleşmesinin Ayırt Edici Unsuru-Bağımlılık İlişkisi", **Tekstil İşveren Dergisi**, S. 380, Hukuk 65, Aralık 2011, s. 2-6 (Bağımlılık İlişkisi).

TANDOĞAN, Halûk: **Borçlar Hukuku-Özel Borç İlişkileri**, C. II, Beşinci Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2010 (Özel Borç İlişkileri).

TEKİNALP, Ünal: **Fikri Mülkiyet Hukuku**, 5. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2012.

TUNÇOMAĞ, Kenan, CENTEL, Tankut: **İş Hukukunun Esasları**, 6. Bası, İstanbul, Beta, 2013.

ÜSTÜN, Gürsel: "Fikir ve Sanat Eserleri Kanununda 4630 sayılı Kanun ile Yapılan Değişiklikler ve Eleştirilerimiz", **İstanbul Barosu Dergisi**, C. 75, S. 1, 2001, s. 139-228 (4630 sayılı Yasa ile Değişik FSEK).

ÜSTÜN, Gürsel: **Fikri Hukukta İşleme Eserler**, İstanbul, BESAM Yayınları, 2001.

ÜSTÜN, Gürsel: "FSEK. M.18.f.2'deki 'İşin Mahiyeti' Sorunsalı Ve Bir Yargıtay Kararı'nın Eleştirisi", **Ankara Barosu Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku Dergisi**, Yıl: 5, C. 5, S. 2005/3, s. 87-141 (İşin Mahiyeti Sorunsalı).

WANDTKE, Artur-Axel, BULLINGER, Winfried: **Praxiskommentar zum Urheberrecht**, 3. Auflage, München, Verlag C. H. Beck, 2009 (Urheberrecht).

YARSUVAT, Duygun: **Türk Hukukunda Eser Sahibi ve Hakları**, 2. Bası, İstanbul, Güryay Matbaacılık, 1984 (Eser Sahibi ve Hakları).

YAVUZ, Levent, ALICA, Türkay, MERDİVAN, Fethi: **Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Yorumu**, C. I, Ankara, Seçkin, 2013.

YUSUFOĞLU, Fülürya: "Eseri Meydana Getirenlerin Mali Hak Sahibi Sayılmadıkları Haller", **Bilgi Toplumunda Hukuk-Ünal Tekinalp'e Armağan**, C. II, İstanbul, Beta, 2003, s. 397-413 (Mali Hak Sahibi Sayılmayan Haller).

ZEVKLİLER, Aydın, GÖKYAYLA K. Emre: **Borçlar Hukuku-Özel Borç İlişkileri**, 13. Bası, Ankara, Turhan Kitabevi, 2013.

Black's Law Dictionary, Eighth Edition, Editor in Chief: Bryan A. Garner, United States of America, Thomson-West, 2007.

ÇEVİRİMİÇİ KAYNAKLAR

Copyright, United States Copyright Office, <http://www.copyright.gov/>

FindLaw, <http://www.findlaw.com/>

Gesetze im Internet, <http://www.gesetze-im-internet.de/>

HeinOnline, Legal Research Database, <http://home.heinonline.org/>

Justia US Law, <http://law.justia.com/>

Kazancı Elektronik Hukuk Yayıncılığı, www.kazanci.com/

Leagle, <http://www.leagle.com/>

Türkiye Büyük Millet Meclisi, www.tbmm.gov.tr/